

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

**SEBEOBRAZ A ZVLÁDÁNÍ ZÁTĚŽE U ŽÁKŮ V SOUVISLOSTI
S JEJICH VNÍMÁNÍM PROBLÉMOVÝCH SITUACÍ S RODIČI**

Vedoucí práce: Mgr. Zuzana Štefánková

Autor práce: Marcela Slámová

Studijní obor: ČJ – OV / ZŠ

Ročník: 5.

2006

Knihovna JU - PF



3 1 1 5 1 7 2 0 5 8

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

.....
Marcela Klánová

Děkuji vedoucí diplomové práce Mgr. Zuzaně Štefánkové za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

Dále děkuji Mgr. Jaroslavě Interholcové za uvolnění několika vyučovacích hodin pro potřeby zadávání dotazníků a žákům Základní školy Nová v Českých Budějovicích za spolupráci při jejich vyplňování.

ANOTACE

Problematika vývoje sebeobrazu, zvládání zátěže a rodinných vztahů mezi dětmi staršího školního věku a jejich rodiči jsou klíčovými pojmy diplomové práce. Nejprve budou ozřejměny v teoretické části, posléze s nimi bude operováno v části praktické v rámci výzkumu na zvoleném vzorku žáků.

Prakticky bude zjišťováno, které oblasti rodinných vztahů považuje dítě za problematické včetně zkoumání souvislostí mezi zvládáním zátěže a žakovým subjektivním vnímáním problémů mezi ním a rodiči. Rodinné prostředí, jeho emocionální klima a důvěra v rodiče se významně spolupodílí na schopnosti zvládat zátěž u dětí. Důležitým údajem bude i stanovení míry použití jednotlivých copingových strategií u žáků.

V závěru práce budou shrnuty veškeré zjištěné údaje.

ANNOTATION

The main points of this diploma work are course of evolution in self- picture and dealing with emocial burdens between children in age of secondary school with their parents. There are two parts of the diploma work: the theoretical part with explanation of the main points and after that the practical part concerning research. I have choosen the proportional sample of pupils in the secondary school for it.

It is surveyed which part of family relationships is stressfull for children in their dealing with emotional burdens. There is also examined the connexion between pupil's dealing with burdens and his perception of problems. There exist many circumstances which encourage to proper dealing with these problems. It is for example the family background, the emotional mood in the family and of course the child- parent's relationship based on mutual trust. All these circumstances take part in better coping with emotional burdens. Moreover the important part of the diploma work is about using the coping strategies during dealing with stressssfull burdens.

Finally, at the end there is an overall view which define eliciting facts.

OBSAH

ÚVOD	8
1. CHARAKTERISTIKA VĚKOVÉ SKUPINY	9
1.1 Fyzický a motorický vývoj	9
1.2 Rozumová vyspělost	10
1.3 Socializace a změny v dospívání	10
1.4 Emocionální dospívání	11
2. ZVLÁDÁNÍ ZÁTĚŽE	12
2.1 Coping	12
2.2 Způsoby zvládání zátěže	14
2.3 Rodina jako zdroj zátěžové situace	15
2.3.1 Rodina a výchova obecně	15
3. INTERAKCE DÍTĚ – RODIČ	17
4. SEBEOBRAZ	20
5. PRAKTICKÁ ČÁST	21
5.1 Cíl práce	22
6. METODIKA	23
6.1 Použité metody a techniky	23
6.2 Charakteristika výzkumného vzorku	25
7. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ	26
7.1 Popisná část	26
8. SOUVISLOSTI	47
9. ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A DISKUSE	76
ZÁVĚR	78
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	79
SEZNAM PŘÍLOH	81

ÚVOD

Téma pro zpracování diplomové práce vzniklo prvotně na základě zájmu o věkovou skupinu staršího školního věku, jelikož jsem se mezi těmito dětmi v rámci studia a praxí na základních školách často pohybovala. Zkoumané věkové období přináší dítěti mnohé změny ať už fyzického nebo psychického rázu a dá se z mnoha pohledů zkoumat a poznávat.

Pojmy jako zvládání zátěže, sebeobraz a problémové situace v interakci dítě-rodíč jsou hlavními stavebními prvky v teoretické i praktické části diplomové práce. Budou zjišťovány oblasti, které považuje dítě za problematické a dále budou hledány souvislosti mezi zvládáním zátěže a žákovým subjektivním vnímáním problémů mezi ním a rodiči. Budu též zkoumat, jaké souvislosti má k daným jevům sebeobraz.

Téma copingových strategií (strategií zvládání zátěže) je ve velké míře řešeno a zkoumáno převážně na Slovensku. Proto se chci pokusit uvést tuto problematiku i na českou půdu.

1. CHAREKTERISTIKA VĚKOVÉ SKUPINY

Zkoumaným vzorkem populace, jehož problematika má být ozřejměna, je věková skupina **staršího školního věku**. Jde o etapu vývoje lidského jedince, která navazuje na mladší školní věk (vzniká nástupem dítěte do školy a je limitována do 11ti let) a předchází období zvanému adolescence (15-18 let). Starší školní věk se tedy týká populace, již je mezi **12ti až 15ti lety**.¹ Období je známo pod tradovaným názvem **puberta**. Její věkové vymezení je pouze orientační, nástup a konec pubescence jsou velmi individuální. Existuje nespočet publikací, kde je uvedena například jiná etapizace s jinými určujícími roky, odchylka je však pouze minimální. Celý vývoj dospívání se skládá z velkého počtu změn, které v konečném výsledku vytváří novou kvalitu života. Každý člověk během svého života projde všemi etapami lidského vývoje a podstoupí proces socializace. Faktem dnešní pubertální mládeže je urychlení procesu dospívání, což mimo jiné souvisí se sociálně ekonomickými změnami jak v samotné rodině, tak i ve společnosti.

1.1 Fyzický a motorický vývoj

Do patnáctého roku života je zaznamenán nejvýraznější růstový skok, poté se zpomaluje a po 17. roce je růst zaznamenán pouze minimálně. Dívky nejvíce rostou mezi 14. a 15. rokem života, u chlapců se věk pohybuje kolem 15ti až 17ti let. Dochází ke změně tělesných proporcí, kdy se dívky kvůli většímu podílu tukových tkání zaoblují. Chlapcům narůstá svalová hmota a zesiluje se kostra.

Se změnami tělesné struktury se mění i některé orgánové funkce. Dochází u nich k počátkům pohlavních rozdílů. Je to zřejmé na typu dýchání. U dívek převažuje dýchání hrudní, u chlapců dýchání břišní. Snižuje se počet dechů a současně se zvyšuje funkční kapacita plic.

Podstatným závažným rysem tohoto období je nástup činnosti pohlavních žláz. U dívek nastává mezi 11.-12. rokem ve vaječníku zvýšené vylučování hlavního ženského hormonu estrogeneru. Zvýšená hladina estrogenů má vliv na rozvoj ženských pohlavních znaků: vyvíjí se prsa, mění se tvar dělohy a zvětšuje se její velikost. Ovlivňuje i dívčí utváření těla. U chlapců dochází ke zvětšování zevního pohlavního ústrojí a varlat. Děje se tak vlivem zvýšené hladiny hlavního mužského pohlavního hormonu-testosteronu.

¹ Valenta, M. : Občanská výchova pro 8. ročník, SPL-PRÁCE, Praha 2001, s. 10

Ovlivňuje tkáň varlete, přídatné pohlavní orgány a druhotné pohlavní znaky. Působí též na celkovou konfiguraci těla chlapců a zasahuje do látkové přeměny.

1. 2 Rozumová vyspělost

„Rozvíjení rozumových schopností v období staršího školního věku postupuje v závislosti na vrozených mentálních schopnostech, na školní výuce a stimulaci v rodině.“² Dochází ke zvyšování intelektových schopností, jelikož nastává přechod přes abstraktní myšlení ke konkrétnímu a dále postupuje v období celé puberty až k vyšší formě myšlení-k abstrahování. Tento přechod je závislý na způsobu učení a schopnostech jedince samostatně řešit úkoly.

Intelektové schopnosti dítěte se diferencují na základě poznávání nových souvislostí. Rozumová vyspělost se odráží ve formální i obsahové složce verbálního vyjadřování.

Období staršího školního věku znamenají nejen přechod ve formě myšlení, ale také dále různými změnami ve vývoji pozornosti, kdy se pozornost stává vlivem činnosti a výuky záměrnou. Doposud se toto vyzorovalo pouze u dětí aktivních, přičemž děti s pomalejším psychickým tempem a kolísavou pozorností vyžadovaly různorodé činnosti zaměřené na aktivizaci záměrné pozornosti.

Pubescent je již schopen rozumově izolovat části z celku, diferencovat je, posoudit a vyvozovat další logické závěry. „Tento stupeň logického myšlení nabývá podle Piageta podobu formálních operací.“³ Dospívající je schopen usuzovat, kombinovat soudy a vyvozovat závěry z oněch kombinací.

1.3 Socializace a změny v dospívání

Největší roli hraje v období staršího školního věku skupina vrstevníků. Již v žádném jiném období takovýto silný vliv mít nebude. Rodina se dostává do pozadí, probíhají kvóty k osamostatňování a u rodičů se dostavuje pocit, že své dítě ztrácejí. Dospívající jedinec mívá odpor autoritě, ač je sám ještě citově nezralý. Možností je hledání pro něj přijatelné autority, čímž mohou být jednak identifikační modely (vzory), ať už pozitivní nebo negativní, a jednak možné složené modely z více kombinací, vzorů. Následuje rozpor mezi fyzickou a sociální zralostí, nebo-li mezi tím, co by jedinec sám chtěl a co může. U dospívajících vzniká velká míra kritičnosti k okolí, ale i k sobě samému (někdy až hyperkritičnost). U děvčat je nečastějším okruhem problematika krásy, u chlapců

² Lisá, L., Kňourková M.: Vývoj dítěte a jeho úskalí, Avicenum, Praha 1986, s.211

³ tamtéž, s. 212

jde o otázku síly a rozhledu. Vzniká pojetí sebe sama (self concept), upevňuje se a sílí lidské ego.

1.4 Emocionální dospívání

V rámci staršího školního věku se stávají city konstruktivnější, jedinci směřují k užšímu výběru přátel, což později v období dospívání vede ke vzniku partnerského vztahu. Ustaluje se již zde tedy zájem o druhé pohlaví a v hojně míře o koníčky.

V rámci životní filosofie si jedinec klade otázky směřující k utváření životní orientace, jde o období filosofování, dochází k hledání světového názoru, ke sklonu k ideologiím. Víra v emoce je častější než v rozum.

2. ZVLÁDÁNÍ ZÁTĚŽE

2.1 Coping

Problematika zvládání (čelení) stresu je v psychologické literatuře tradována pod termínem „coping“. Termín je odvozen od řeckého „*kolaphus*“-rána uštědřená protivníkovi v boxu. Člověk, který tuto ránu dává je takový, který se do těžké životní situace dostal. Tím, na co je tato rána zaměřena, je nejčastěji těžkost, která daného člověka do stresu dovedla-tzv. stresor. Celý proces zvládání těžkostí je někdy označován termínem čelení stresu.⁴

Předcházejících deset let bylo ve znamení velkého nárůstu různých výzkumů a projektů o zvládání zátěže a stresu spadajících právě do teorie copingu. Tato teorie, jejíž nejvýznamnějšími představitelé jsou **R. S. Lazarus** a **S. Folkmanová**, je neustále ověřována a rozpracovávána ve výzkumech s dospělými, ale i s dospívajícími dětmi. Coping je výše uvedenými autory definován jako „soubor kognitivního a behaviorálního úsilí zaměřeného zvládnout, redukovat nebo vydržet vnitřní a vnější požadavky, které ohrožují nebo zvyšují možnosti individua.“⁵ Tento proces spouští množinu behaviorálních, kognitivních a emočních reakcí, které pak člověku usnadňují ovládnutí ohrožující situace.

Podle Lazara a Folkmanové je třeba dodržovat při copingových výzkumech **tři hlavní principy**:

1. Při měření copingu je nutné brát v úvahu to, co si člověk myslí nebo dělá přímo ve stresové situaci.
2. Copingové chování se musí zkoumat ve specifickém kontextu, protože volba individuální strategie částečně závisí na požadavku konkrétní zátěžové situace.
3. Přístupy orientované na proces jsou zaměřené na změnu copingového myšlení a konání tak, aby stresovou nebo zatěžující situaci odstranily.

Pravdou však je, že většina výzkumů se primárně zaměřila na coping pouze jako na proces a na jeho behaviorální, kognitivní a situační charakteristiky. Výzkumy, které se zabývaly zkoumáním zvládání zátěže u dětí a dospívajících se zaměřovaly především na procesy zvládání a charakteristiky stresové situace. V této době se nebrala v úvahu souvislost mezi copingem a osobností člověka. Postupem času však stále více výzkumníků

⁴ Krivohlavý, J.: Psychologie zdraví, Praha Portál 2001, 48 s.

⁵ LAZARUS, R. S., FOLKMAN, S.: Stress, Appraisal and Coping. New York, Springer 1984

začalo pozorovat poměrně časté korelace mezi vlastnostmi osobnosti a specifickým chováním ve stresové situaci. „Přibýly výzkumy, které naznačovaly, že situační faktory nevysvětlují celou variabilitu copingu, ale v interakci s vlastnostmi osobnosti vysvětlující významnou část variace copingového chování.“⁶

Objevují se nová chápání copingu, které již berou v úvahu osobnost jako takovou. Chápe coping jako „organizovaný systém, prostřednictvím kterého lidé regulují své vlastní chování, emoce a usměrňují motivaci v podmínkách psychologického distresu.“⁷ V tomto modelu vzniká stres jako důsledek ohrožení základních psychologických potřeb. Mezi tyto potřeby patří především vazba na někoho blízkého, autonomie a kompetence. Coping podle amerických psychologů uznávajících tento model (např. Skinnerová, Wellborna⁸) bezprostředně usměrňuje afektivní vzrušení nebo konání jedince ve stresové situaci a dlouhodobě ovlivňuje sociální, kognitivní a osobnostní vývin člověka.

Sám Lazarus svou transakční teorii copingu přehodnotil. Při měření copingu uznal důležitost souvislosti s osobnostními rysy individua. Neměli bychom se tedy zaměřovat pouze na stresory prostředí, ale také na to, jak tyto stresory osoba interpretuje. Lazarus je přesvědčený, že osobní význam je nejdůležitějším aspektem psychologického stresu, se kterým se musí jedinec vyrovnat. Volbu copingové strategie potom řídí sám. Více pozornosti by se také mělo věnovat emocím ve stresové situaci. Ty jsou bohatým zdrojem informací o tom, jak se lidem daří vyrovnat se stresem.

Přibývá počet prací, které berou v úvahu proces, situační charakteristiky copingu a také vlastnosti osobnosti. Výzkumy tohoto charakteru provádí u nás a na Slovensku např. Prokopčáková, Medved'ová nebo Páleník.

Ukazuje se, že pro optimální zkoumání procesu zvládání zátěžových situací se musí brát v úvahu nejen proces a charakteristiky situace, ale hlavně sám člověk a jeho osobnostní vlastnosti.

Jednotlivé strategie copingu nejsou jen okrajovou záležitostí. Strategií zvládat zátěž existuje celá řada a pro dítě jsou důležité. Volba obranné strategie totiž ovlivňuje postoj dospívajícího žáka k problému.

⁶ MEDVEĎOVÁ, L.: Faktory osobnosti a zvládanie stresu pubescentmi. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 34, 1999, č. 1

⁷ MEDVEĎOVÁ, L.: Faktory osobnosti a zvládanie stresu pubescentmi. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 34, 1999, č. 1

⁸ SKINNEROVÁ E. A., WELLBORN, J. G.: *Coping During Childhood and Adolescence: A Motivational Perspective*, 1994.

2. 2 Způsoby zvládání zátěže

Lidé přistupují k zátěži specifickým způsobem. Existují k základní strategie zvládání problémových situací. K nejrozšířenějším strategiím copingu mezi žáky základní školy patří **strategie zaměřená na řešení problému**, **strategie zaměřená na hledání sociální podpory** a **strategie zaměřená na únik** ze zátěžové situace.

První strategie vychází z úrovně žákovi připravenosti zvládat náročnější situace. Překonávání překážek je však typické až pro starší děti s přiměřenou sebedůvěrou a schopností posoudit své vlastní možnosti a dovednosti. Dokáží si určit cíl a jít z ním. Pokud jim v tom něco nebo někdo brání, dokáží vyvinout úsilí a potíže překonat.

To však nedokáže každý. Pro mladší a méně sebejisté děti je typická **druhá strategie** využívající sociální podporu u některé z autorit. Autorita pro takové děti představuje jistotu a pocit bezpečí. Nemusí spoléhat jen na sebe, což však vede k menšímu osamostatnění. Potřeba sociální podpory při zvládání zátěžových situací se začne oslabovat ve středním školním věku a stále postupně klesá. Žáci na druhém stupni základní školy závislost na rodičích už většinou neuvádějí. Snaží se co nejvíce osamostatnit a podporu hledat především u svých vrstevníků, nikoliv u rodičů.

Poslední strategie představuje obrannou reakci na ohrožující a obtížnou situaci, se kterou si dítě neví rady a volí raději nějaký únik. Takové řešení problému dlouhodobě nic nevyřeší, jedinec problém pouze odsune. Útěk od problému se může projevovat několika způsoby, které záleží na vlastnostech, vývojové úrovni či životních zkušenostech dítěte. Mezi časté únikové jednání patří např. záškoláctví, celková rezignace, útlum veškeré aktivity, bájevá lhavost, popírání problému, nemoc atd.

V dospívajícím věku se dítě stále ještě vyvíjí, proto základní kompetence zvládání náročných situací a problémů nejsou úplné jako u dospělého člověka. Úroveň copingu závisí jak na podpoře dospělých, především rodičů, tak i na vlastnostech dospívajícího jedince. Velmi důležitá je celková vývojová úroveň dítěte. Odolnost proti zátěži stále roste, avšak ne rovnoměrně. Schopnost vyrovnat se s problémovými situacemi ovlivňuje velmi často právě dospívání, kdy dochází ke změnám k sebehodnocení. K ovlivnění mohou vést i různé životní změny nebo specifická traumata, která mohou jedince pozměnat na hodně dlouhou dobu.

„Chování školáků v zátěžové situaci závisí ve značné míře také na jejich inteligenci. Ukázalo se, že děti s vyšší inteligencí zvládají zátěž lépe než jejich hůře disponovaní vrstevníci. Toto zjištění není nijak překvapující, protože rozumové schopnosti ovlivňují

porozumění jakéhokoliv problému i nalezení přijatelného řešení.“⁹ Ve starším školním věku začínají narůstat na významu i složky, které přímo nesouvisí s intelektem daného žáka, ale souvisí se schopnostmi odolávat zátěžovým situacím. Důležitou roli zde hrají právě osobnostní vlastnosti jedince. Nemělo by se zapomínat ani na postoj, který dítě staršího školního věku zaujímá k zátěži. Z určité postoje se dá ledasco vyčíst a interpretovat. Z výzkumů, jež byly provedeny, vyplývá, že děti v tomto vývojovém období nejvíce používají aktivní strategie při řešení překážek. Pasivní coping upřednostňují především ti, kteří se cítí nejistí a méně úspěšní.

Vlastnosti, které posilují zvládání zátěže: otevřenost k novým zkušenostem i ke světu, emoční stabilita, optimismus, svědomitost, sebedisciplína, dostatečná flexibilita, citlivá asertivita či určitá systematičnost. Pokud dítě cítí, že zvládá problémy s dostatečným uspokojením, roste jeho sebepojetí a sebedůvěra. Děti jsou potom úspěšnější i ve škole a jejich smýšlení je více pozitivní.

Sledování zvládání zátěže žáků základní školy je pro prováděné výzkumy aktuální. Výzkumy se provádí u žáků základních škol různých věkových kategorií. Zjištěné poznatky jsou pro dnešní psychologii velice cenné a poučné.

2. 3 Rodina jako zdroj zátěžové situace

Zátěžovým faktorem nemusí být pro děti staršího školního věku jenom škola, ale také vztahy s jejich rodiči. Rodinné prostředí, jeho emocionální klima a důvěra v rodiče se významně spolupodílí na schopnosti zvládat zátěž.

2. 3. 1 Rodina a výchova obecně

Rodina je nejdůležitější převodní mechanismus v předávání hodnot z generace na generaci a je lidskému jedinci prvním přirozeným prostředím, do kterého po narození vstupuje. Je to malá, primární, neformální skupina, jež plní jisté funkce: biologicko-reprodukční, socializačně výchovnou a ekonomickou. Biologicko-reprodukční funkce zahrnuje sexuální život manželů a plození potomstva. Socializačně výchovná funkce se stará o socializaci dítěte a sociální kontrolu a ekonomická funkce spočívá v materiálním zabezpečení rodiny.

⁹ VÁGNEROVÁ, M.: Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy. Univerzita Karlova v Praze: Karolinum, 2002. s. 211

Z hlediska funkčnosti rodiny známe konkrétní projevy funkční rodiny, kde je zajištěn dobrý vývoj dítěte, v problémové rodině se nachází poruchy některých funkcí, které však neohrožují vývoj dítěte. Dysfunkční rodina má poruchy všech funkcí ohrožující celou rodinu a funkční rodina je s takovými poruchami, že přestává plnit svůj základní účel.

Nejen z nefunkčnosti rodiny může vyplynout zátěž, příčinou mohou být i způsoby výchovy. Zejména autoritativní způsob, při němž se hodně zakazuje, hrozí a trestá. Přírodní děti se velmi málo respektují. Vzniká velmi malá samostatnost a iniciativa dítěte. V liberálním způsobu výchovy jsou děti řízeny velmi málo a nebo vůbec. Nejsou zde kladeny požadavky na dítě, a když už se požadavek vysloví, tak se nekontroluje a nepožaduje jeho důsledné plnění. V případě demokratického způsobu výchovy by mohlo být riziko vzniku zátěže omezeno na minimum. Dochází zde totiž k podpoření iniciativy, nepůsobí se trestem, ale spíše příkladem. Dítě má možnost říci svůj názor, který je akceptován. Je zde lepší rozvoj skupinových vztahů a postoj k práci.

Rodiče jsou důležitou osobou z mnoha důvodů:

- slouží jako model určité role, vzor určitého způsobu chování, mohou být nejenom reálným modelem pro učení nápodobou či v rámci identifikace, ale i ideálem, kterému by se dítě chtělo přiblížit, v prepubertálním věku jsou jednoznačně autoritou
- jsou zdrojem jistoty a bezpečí, sdílení života a trvalá přítomnost rodičů, kteří mají o dítě zájem a jsou mu k dispozici, když to potřebuje, je nejdůležitější podmínkou funkčního vztahu mezi dítětem a rodiči
- ovlivňují uspokojování potřeby seberealizace prostřednictvím svých požadavků, výběrem aktivit, svým hodnocením
- představují určitý model pro budoucnost, vzor dospělého chování, které naplňuje představu dítěte o dosud otevřené budoucnosti

Rodič plní roli otce nebo matky. Role matky se příliš nemění. Větší proměnou prochází role otce. Otec je zdrojem informací a zkušeností, které matka neposkytne, je vyšší autoritou než matka a významným modelem mužské role. Ve školním věku se posiluje tendence k identifikaci s rodičem stejného pohlaví. Matka svým názorem ovlivňuje představu dítěte o jeho otci. Interakce mezi otcem a matkou slouží dětem jako model vzájemného vztahu mužské a ženské role.

Ve všem zde uvedeném může dojít k jisté disfunkčnosti, která může chod rodiny a život jejích členů poznamenat do takové míry, až vznikne stresová situace. Není účelem

této práce zkoumat a rozebírat funkčnost rodiny, chceme se dále zaměřit na problémy vyplývající z chybné interakce dítě-rodíč.

3. INTERAKCE DÍTĚ - RODIČ

Začátek dospívání spojený s pubertou bývá tradičně hodnocen jako zvýšeně konfliktní období mezi rodiči a dětmi. Novější empirické výzkumy to ale nepotvrzují. Pokud se konflikty objevují, jde většinou o vyhocení situace, která byla charakteristická už v dětství. Dříve často zmiňovaný „generační konflikt“ a přímé střety je dobré vidět odděleně. Aktuální hádku či konflikt obvykle prožívají hůře adolescenti než jejich rodiče. Obecnější hodnocení obou generací však může být jiné. Rodiče často (a nevědomě) připisují větší váhu těm charakteristikám vlastních dospívajících dětí, která jsou právě jejich „bolavými místy“, tj. které sami u sebe nebo pro sebe považují za nepříjemné a nežádoucí. Neuvědomují si ovšem, že dominanty v sebehodnocení a osobní citlivosti jejich dcer a synů jsou často odlišné. Také si často nejsou ochotni připustit, že dospívání synů a dcer je zasahuje v období života, které bývá – podobně jako adolescence – označováno jako kritické: Nástup vlastního stárnutí, bilancování dosavadního života a svým způsobem již omezená a determinovaná osobní životní perspektiva – to vše je zasahuje v okamžiku, kde jejich děti mají takřkajíc vše před sebou a ještě se toho často až příliš vehementně dožadují...

Přirozenou potřebou rodičů je zhodnocení jejich rodičovské jejich rodičovské role. Uvědomují si, že končí fáze direktivního a relativně snadného vedení svých potomků a že jejich přímý vliv na to, co jejich syn či dcera dělá, přirozeně klesá. Pro vlastní sebepotvrzení a sebeúctu potřebují vědět, že svému synovi nebo své dceři dali do života „správný základ“, a chtěli by o tom ujištění. V souvislosti s tím prožívají silnější obavy, zda si jejich dítě „umí v životě poradit“ a zda se nedalo „na špatnou cestu“.

Pro dospívajícího jsou však dominantní jiné pocity a potřeby. V konfrontaci s vlastními rodiči se potřebuje především ujišťovat, že dobře a správně je to tak, jak to dělá on sám. Nabízejí-li mu rodiče spíše starosti či kritiku, zvyšuje to jeho zneklidnění nebo i zlost. Většina adolescentů nechce vidět svoje rodiče ani jako nedotknutelné autority ani jako rovnocenné „kamarády“. Pro řadu adolescentů je ideální pozice rodiče „štědrý me-

cenáš“, případně „odborný poradce“, kterého si dospívající sám vyhledává, když to chce a to potřebuje. To zase někdy dráždí a zvyšuje úzkost rodičů.

Pokud si každý prosazuje pouze tu svoji pravdu, vzájemnou komunikaci to spíše zablokuje. Dobré je, když obě strany mohou vyjadřovat svoje pocity, když se toho neobávají ani se za to nestydí. Zde je velmi důležité, aby každý mluvil pouze sám za sebe a neříkal že ví, co si myslí „ten druhý“. Naděje na vzájemný respekt, důvěru a vzájemně uznávaná pravidla společného života se tím zvýší.

Desatero základních rodičovských problémů¹⁰ by mělo mít na paměti dospívající dítě, pokud chce porozumět rodičovským problémům a tím eliminovat problémy vznikající interakcí dítě-rodič. Nedorozumění ovlivňují tyto skutečnosti na straně rodičů:

1. Rodiče bývají fyzicky unavení. Už nejsou nejmladší.
2. Rodiče vstupují do středního věku, zatímco dítě do nejlepších let. Často právě rodič v dítěti postrádá malé dítě, které k němu kdysi vzhlíželo. (Rodiče může deprimovat, když vidí, jak jejich potomek dospívá. Připomíná jim to, že stárnou).
3. Rodiče si také chtějí užívat. Mají obavy se stárnutí, když vidí, jak jejich dítě dospívá.
4. Rodiče o sobě vědí, že kdysi dělali jisté chyby, před kterými chtějí své dítě varovat.
5. Na rodiče neustále doléhá práce, peníze, mezilidské vztahy, rodina, nesplněné cíle atd.
6. Rodiče momentálně žijí v jiném světě, než jaký byl za jejich mladých let. Někdy se příliš obávají, že je nebezpečný.
7. Rodiče měli kdysi také vlastní rodiče, kteří ve výchově též chybovali. Možná proto si nevěří, jsou příliš neurotičtí.
8. Rodiče mají určité hodnoty, přesvědčení, které dítěti chtějí předat a obávají se, že je dítě nepřijme. (Chtít po dítěti, aby přijalo hodnoty rodičů je pro ně totž nej-přirozenější věc na světě).
9. Rodiče jsou moudří. Něco si už prožili, a proto chtějí své dítě ochránit před životními nástrahami. Musejí si ale sami přiznat, že moudrost nelze nikomu daro-

¹⁰ Vedralová, J.: Já se z těch rodičů zblázním. Portál, Praha 1997, s.16

vat. K ní se totiž jejich dítě musí dopracovat samo. (Chtějí dítě varovat před zbytečnými klopýtnutími a následným trápením).

10. Rodiče si podvědomě vyčítají, že jako rodiče nejsou dost dobří, a trápí se tím. (Z neštěstí či jejich neúspěchu neustále obviňují sami sebe a důvody často hledají ve vlastních chybách ve výchově. Vztek, který například na dítě mají může být stejně tak vztek na sebe za to, že dítě nevedli správným směrem).

V těchto deseti bodech tkví kořeny zdánlivě nemožného chování rodičů-proč se vlastně někdy chovají tak, jak se chovají. Dítě by si tak mělo při jakémkoliv nedorozumění zdůvodnit jistou reakci rodičů tím, že ji napasují do některé z uvedených kategorií. Dítě si pak musí především uvědomit, že nepostradatelným nástrojem pro navázání dobrého vztahu s rodiči je jejich **porozumění**. Ostatní by už mělo přijít samo.

Rodiče nečekají, že se něco změní. Žijí s tím, že všechno půjde plynule jako doposud. Dítě se musí naučit jednat s rodiči psychologicky a tím je zaskočit. Budou snahou na straně dítěte potěšení a sami budou chtít s dospívajícím dítětem vycházet lépe. Bude to ku prospěchu oběma stranám, převážně však dětem, kteří záhy zjistí, že se dá s rodiči vycházet i v úplné pohodě.

„Otravný rodič“

Pubertálnímu dítěti připadá, že mu rodiče nejrůznějšími způsoby otravují život. Neustále ho nabádají uklízet, učit se, lépe se oblékat a nejraději by mu i vybírali vhodné přátele. Chybou dítěte je, že si rodičů v tomto směru nevšímají. Čím víc však tak činí, rodič ho bude otravovat déle a déle, jelikož se domnívá, že ho dítě neposlouchá. Dítě by se mělo naučit poslouchat a dokázat tím rodiči, že se jim snaží porozumět. Mělo by mít neustále na paměti základní pravidla :

- Vyslechnout rodiče a zhodnotit situaci
- Dát najevo porozumění a soucit
- Okamžitě začínat jednat

Dospívající dělají chyby v tom, že je pro ně mnohem snazší druhému se bránit a odmítovat, slovně ho napadat. Pochopitelnou reakcí rodičů bude ještě větší intenzita trestů, napadání, zákazů. Jediným způsobem pro dítě tedy je, aby dokázalo sdělení rodičů přijmout a pochopit.

4. SEBEOBRAZ

Sebeobraz, sebepojetí a sebehodnocení jsou pojmy z oblasti sociální psychologie. V mnohých učebnicích se výrazně stírají rozdíly mezi těmito pojmy a jsou směřovány. „Sebeobraz = představa o sobě samém, skutečný či popisný obraz sebe samého“¹¹
 „Sebepojetí = vnímání sebe samého, sebepercepce, vytváření úsudku o sobě má hodnotící a popisný rozměr při zdůraznění poznávací složky“¹²

I v této části bude pracováno se smíšenými pojmy z toho důvodu, že konkrétně na problematiku sebeobrazu nebyly zjištěny žádné materiály.

V kognitivní sociální psychologii se v současnosti používá k souhrnnému označení všech aspektů sebereflexe termínu **sebesystém** (self-system). Je nutné ho konfrontovat s dalšími příbuznými termíny a konstrukty, které se týkají dílčích aspektů této problematiky. Nejčastěji používaný konstrukt –**sebepojetí** (self-concept) implikuje hlavně kognitivní obsah, často i strukturu vědomé sebereflexe. V tomto smyslu ho obecně používají lidé. Sebepojetí jako kognitivní struktura uložené v paměti odpovídá na procesuální úrovni asi nejlépe sebepoznávání a sebeporozumění (self-understanding).¹³

Dalším termínem je **sebehodnocení** (self-evaluation). Také on spíše označuje proces, i když se běžně používá pro označení výsledku tohoto produktu. Z běžné empirie i z významu slova sebehodnocení je běžné, že kromě znalostní složky je v tomto konstruktu také zahrnuta emocionální stránka sebereflexe. Ve zjednodušené podobě se tedy může sebehodnocení považovat za převážně emocionální aspekt vztahu k sobě.

¹¹ Hartl, P. : Stručný psychologický slovník, Portál, Praha 2004, s. 236

¹² tamtéž

¹³ Výrost, J.: Slaměňk, I.: Sociální psychologie, ISV, Praha 1997, s. 187

5. PRAKTICKÁ ČÁST

5. 1 CÍL PRÁCE

Praktická část diplomové práce je založena na výzkumu a vychází ze zpracování, zadání a následného vyplnění dotazníku Problémové situace. Bude zjišťováno, které oblasti v rámci rodinných vztahů v interakci rodič-dítě považuje dítě za problematické. Na základě vyhodnocených dat z dotazníku CCSC (na zjišťování strategie zvládání zátěže u dětí) bude stanovena míra použití jednotlivých copingových strategií u žáků. Pro střednictvím dat a faktů získaných z obou dotazníků vyplyne cíl celé práce: nalézt souvislosti mezi zvládáním zátěže a žakovým subjektivním vnímáním problémů mezi ním a rodiči.

HYPOTÉZY A VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. Děti staršího školního věku si jsou vědomy, že vzájemné nedorozumění v interakci dítě-rodič má v jejich věku vliv na vznik problémové situace.
2. Jaká míra užití copingových strategií je u dětí nejčastější?
3. Děti v pubertě příliš nevyhledávají emoční podporu.
4. Existují souvislosti mezi řešením konkrétního problému a použitou copingovou strategií.

6. METODIKA

6. 1 Použité metody a techniky

Dotazník problémové situace

Dotazník, vytvořený za účelem zjištění problémových situací, které vnímají děti staršího školního věku v interakci dítě-rodíč, nese název **Problémové situace**. Bylo na něm pracováno ve spolupráci s další diplomantkou, která jej použila taktéž pro účely svého zkoumání v rámci diplomové práce. Konečná a dětem zadaná verze vznikala postupně na základě mnoha předchozích variant. Ke konkrétním, námi uvedenými, otázkám, byl vytvořen i další dotazník, zjišťující, zda dítěti daná problémová situace vadí málo, středně, hodně. Od vyhodnocování tohoto dotazníku se dále upustilo. Jednak kvůli již velkému množství dat a jednak kvůli nepřesnosti ve zjišťování. Pokud se totiž dítěte problém netýkal, uvádělo střední hodnoty, což by nevedlo k právoplatným výsledkům. Z původně uzavřených vět vzniklo v konečném zpracování **19** otevřených výpovědí, kdy se dítěti předloží pouhý začátek věty, jakoby navozující a nabádající k jejímu dokončení, aby, jak je uvedeno na začátku dotazníku, vystihly situaci, která jim vadí/ která by jim vadila (viz příloha). Tato **poloprojektivní metoda** je výhodná z toho důvodu, že dítě nikterak neomezuje ve formulaci odpovědi, dítě si samo popíše a uvede konkrétní problém. Může se více vyjádřit a otevřít se. Nevýhodou metody je náročnost zpracování a vyhodnocení výsledků, jelikož obsahuje odpovědi rozmanité a obsahově pestré a různorodé.

První krok ke zpracování odpovědí byl takový, že byly nejprve vypsány veškeré odpovědi od všech žáků postupně k jednotlivým otázkám (viz příloha). Na základě tohoto bylo postupováno tak, že odpovědi k jednotlivým otázkám byly pro přehlednost kategorizovány. Jednotlivé kategorie obsahují významově blízké typy odpovědí, dle nichž nejsou kategorie obecný název, a takové odpovědi, které byly tuze odlišné či nezkoumající daný problém, proto byly pojmenovávány kategorií Jiné. Na základě všech zobecněných kategorií a dle počtu odpovědí do nich umístěných byl pro přehlednost vytvořen graf, ze kterého zjistíme, co je pro dospívající děti v interakci dítě-rodíč nejvíce a nejméně zatěžující.

Dotazník CCSC – Childrens Coping Strategies Checklist

Strategie zvládání zátěže u dětí byla zkoumána pomocí dotazníku **CCSC**, jejímž autorem je americký psycholog Ayers a kolektiv, 1989 (viz příloha). Škála **CCSC** zmiňuje čtyři strategie: **aktivní strategie copingu**, k nimž patří kognitivní rozhodování, přímé řešení problému, hledání pochopení a pozitivní přehodnocení. Dále uvádí **strategii hledání podpory**-podpory zaměřené na problém a na emoce. Mimo jiné zkoumá i **rozptylující strategie**, mezi které patří fyzické uvolňování pocitů či rozptylující aktivity. Nakonec rozlišuje **strategii vyhýbání**. Ta zahrnuje kognitivní vyhýbání a únikové aktivity.

Jedná se o čtyřfaktorový model copingu, kdy respondent odpovídá dle nabídky čtyřbodové stupnice, do které škáluje svoje chování při řešení problému. Tento typ dotazníku je určen respondentům nízkého věku (od deseti let) a jsou na něj známy i dobré reference od slovenských kolegů. V rámci celkového výzkumu Pedagogické fakulty byla získána data od **203** respondentů, žáků ve věku 10-14 let z různých základních škol v České republice. Pro potřeby této diplomové práce dále pouze s mnou získanými daty (od **26ti** respondentů).

Po zadání dotazníků byla vytvořena faktorová a položková analýza, na jejímž základě se zjistilo, že v našich podmínkách není možné replikovat celou strukturu dle Ayerse. Důvodem může být problém vzniklý například nepřesným překladem z angličtiny nebo jiné smýšlení a jednání českých dětí oproti americkým vrstevníkům. Pro použití v diplomové práci byla následně upravena a na základě faktorové analýzy došlo k vytvoření škály, mající určitou reliabilitu. Při vyhodnocování dat bude tedy počítáno pouze se třemi strategiemi, zjišťujícími míru zvládání zátěže u dětí. Jde o strategii **kognitivní rozhodování**, ve které je dítě schopno řešit zátěž formou hledání možného rozumového řešení. Druhá strategie, nesoucí název **rozptylující aktivity/emoční coping**, počítá s tím, že dítě rezignuje na řešení problému a hledá možný druh emoční podpory. Poslední strategií je **vyhýbání/pasivní coping**, při níž dítě od zátěže uniká.

D důvodu možnosti pracovat pouze se zmíněnými třemi strategiemi nemohlo být při vyhodnocování dat pracováno s původními všemi 42 otázkami, které Ayersův dotazník obsahuje. Bylo tedy vyhodnocováno *20 otázek*, které mohly být zařazeny do škál, mající určitou reliabilitu.

Dětem byl dále ještě zadán nestandardizovaný dotazník **TSE** zaměřený na zjištění sebeobrazu dítěte. Po dohodě s vedoucí diplomové práce bylo upuštěno od jeho vyhodnocování a dalšího pracování s ním. Za adekvátní dotazníky pro účely zkoumání pova-

žijme a pracujme pouze s prvními dvěma zmíněnými. Z tohoto důvodu tedy došlo i k jistému obsahovému posunu od samotného názvu diplomové práce.

Na oba zadané dotazníky odpovídali žáci anonymně. Pro následný cíl práce najít mezi oběma jisté souvislosti však bylo třeba, aby bylo známo, které dva dotazníky vyplnil jeden konkrétní žák. Z toho důvodu jim byla přidělena číselná zkratka (např. NO 1. NO 2..., kde NO značí Základní školu Nová v Českých Budějovicích. Žáci uváděli svá po-
hlaví, někteří vyplnili datum narození a konkrétní třídu.

6. 2 Charakteristika výzkumného vzorku

Oba dotazníky byly zadávány za Základní škole Nová v Českých Budějovicích ve třídě 8.A, již celkově navštěvuje 31 žáků. Narodili se v letech 1990-19991, toho času jim bylo 13-14 let. Dotazník **Problémové situace** vyplnilo **26** žáků, z toho 12 chlapců a 14 dívek. Data z dotazníku **CCSC** byla vyhodnocována od **29** respondentů.

Třída byla vybrána zcela náhodně dle časových možností předmětu, ve kterém mi bylo umožněno během dvou vyučovacích hodin dotazníky zadat. Z hodnocení paní učitelky jsem zjistila, že zkoumá třída patří na škole k velmi problémové. Jsou v ní řešeny neustálé kázeňské problémy, prohřešky, byl zjištěn i případ vyskytující se šikany ve třídě. Mezi dětmi byli hojně zastoupeni i příslušníci romské populace. Šokující bylo zjištění, že dívka z romské menšiny ve třídě, která byla trvale nepřítomna, byla právě těhotná.

V duchu problémové třídy se neslo i ovzduší při zadávání dotazníků. I za přítomnosti paní učitelky byl ve třídě hluk, žáci se otázkám smáli, různě na sebe pokřikovali odpovědi, někteří se i delší dobu zdráhali cokoliv vyplňovat i za předpokladu, že jde o věc anonymní.

7. VÝSLEDKY ŠETŘENÍ

7.1 Popisná část

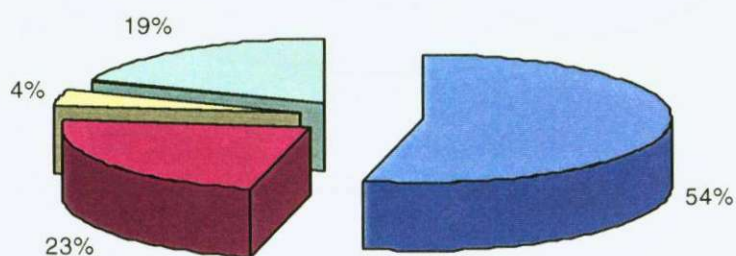
V popisné části budou vyhodnoceny zjištěné údaje z obou zadávaných dotazníků: Problémové situace a CCSC.

Vyhodnocení dotazníku Problémové situace

Postup při zpracování výsledků tohoto dotazníku byl již zmíněn v souvislosti s použitými metodami. Odpovědi žáků byly dle jednotlivých otázek podle obsahové souvislosti a příbuznosti zkategorizovány, podle počtu zařazených odpovědí byly vytvořeny tabulky a z nich dále grafy, ze kterých je nejzřejmější, které oblasti považují děti v rámci rodinných vztahů za problematické. Výsledky grafů jsou i slovně okomentovány.

1. Když mám malého sourozence, tak ...

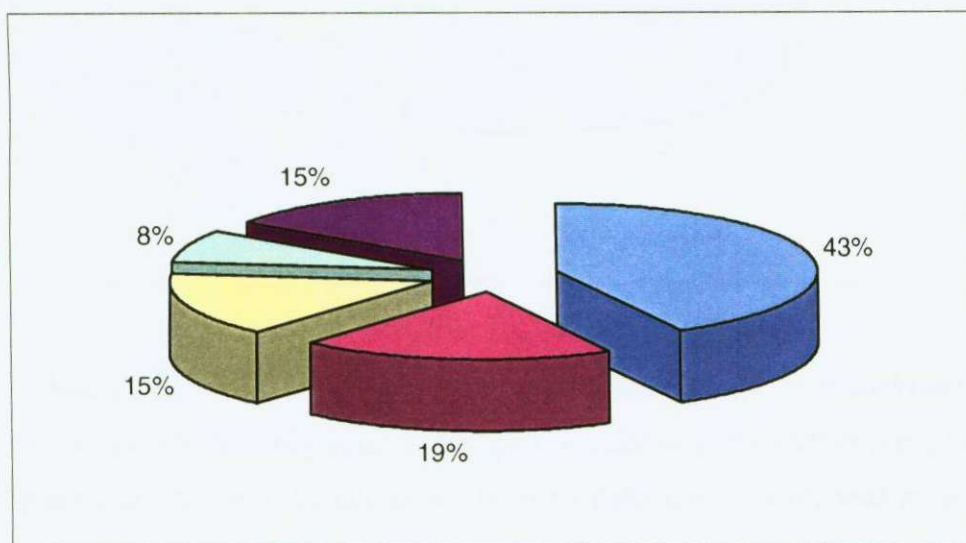
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Hlídnání a péče o sourozence	14	54
Narušování soukromí	6	23
Pomoc s mladším sourozencem	1	4
Jiné	5	19
Celkem	26	100



V případě, že se jedná o rodinu, v níž žijí alespoň dvě děti, starší dítě vidí problém převážně v tom, že se musí o malého sourozence starat a hlídat ho (54% odpovědí). Dochází též hojně k narušování žákova soukromí (př. odpovědi: *mi pořád bere věci z pokoje, mi vadí jeho časté otázky*). Pouze jeden respondent reagoval na osobu malého sourozence pozitivně v tom významu, že by s jeho péčí doma pomáhal.

2. Když se máma s tátou nepohodnou, tak ...

Název kategorie	Počet odpovědí	%
Hádky rodičů	11	43
Dopad hádky na dítě	5	19
Únik dítěte od hádky	4	15
Rodiče spolu nekomunikují	2	8
Jiné	4	15
Celkem	26	100

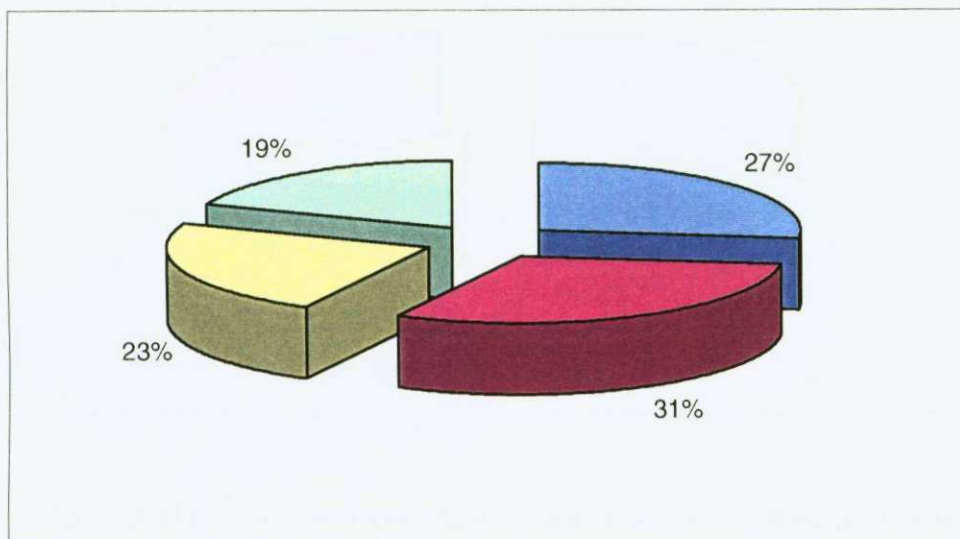


Když se rodiče mezi sebou nepohodnou, nejčastěji daný spor řeší hádkami, které 43% respondentů vnímá jako problémovou a nepříjemnou situaci. 19ti % odpovídajících vadí, že hádka mezi rodiči má dopad i na ně samé (př. odpovědi: *...nemám klid na učení, ...jsou naštvaní i na mě*). Nejméně by dítěti v této situaci vadilo, kdyby spolu rodiče po

nějaké neshodě nekomunikovali (8%). Do kategorie jiné byly zařazeny odpovědi typu: ...je mi to jedno, ...nepletu se do toho.

3. Když se rodiče rozvedli, tak ...

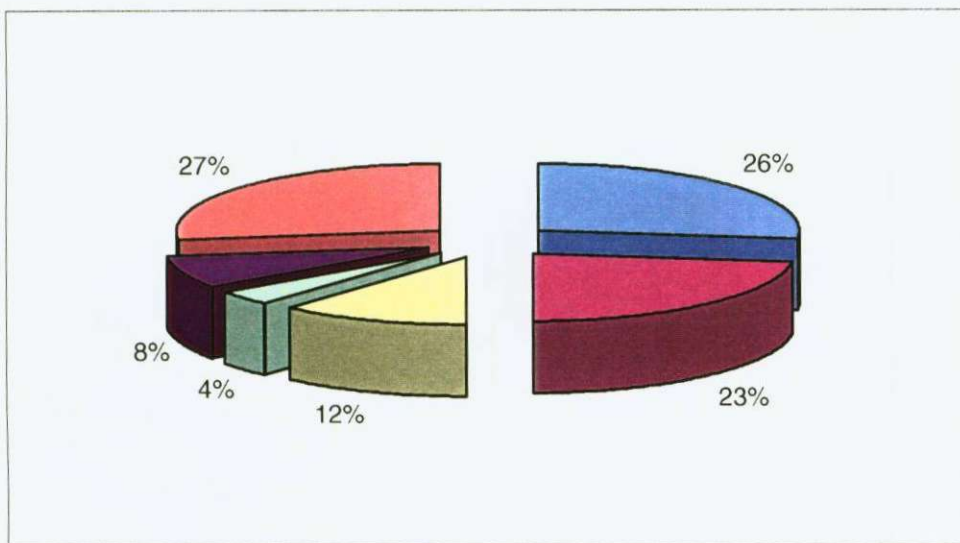
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Střídavá péče	7	27
Absence úplné rodiny	8	31
Citové strádání	6	23
Jiné	5	19
Celkem	26	100



Samotný rozvod rodičů je problémovou situací. Dítě dále konkretizuje, že mu je v této souvislosti nepříjemné, když spolu nadále původní rodina přestává žít (31% respondentů). Na tuto skutečnost poukazuje i další hojně zastoupená problémová oblast, kdy dítěti vadí, že se rodiče v péči o něj střídají (27% odpovědí). Šest dětí v návaznosti na rozvod rodičů citově strádá (př. odpovědi: ... jsem byla nešťastná, protože mi táta chyběl, ...mi bylo líto mé pravé matky). Kategorie Jiné znamená, že dítě rozvod zřejmě nezažilo a do dané situace se nedokázalo vžít tak, aby vystihlo její problém (nevyplněné položky).

4. Když (mi/mě/mně) můj sourozenec ...

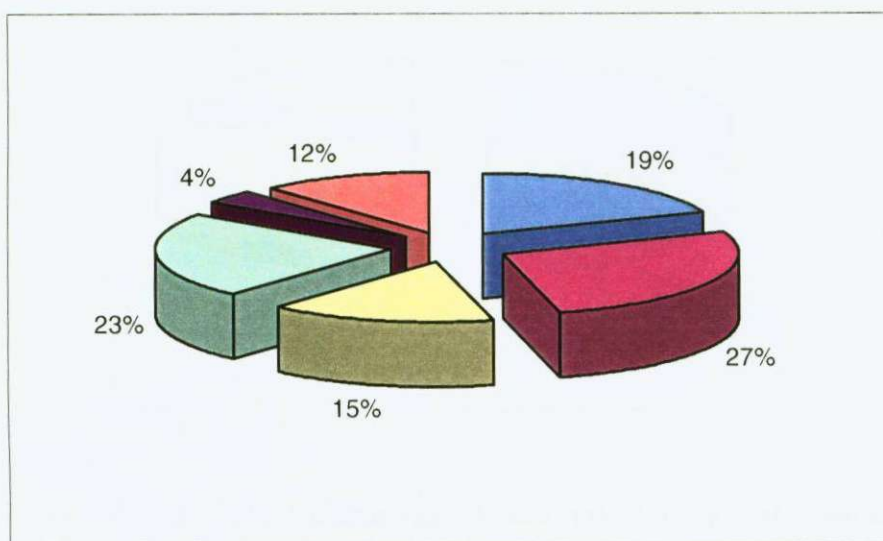
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Naštvaní	7	26,5
Provokace, šikana, nadávky	6	23
Neochota pomoci	3	12
Fyzické násilí	1	4
Nedovolené půjčování věcí	2	8
Jiné	7	26,5
Celkem	26	100



Cílem položené otázky bylo zjistit, co dítěti nejvíce vadí na jeho sourozenci. 25,5% dětí uvádí jako nejčastější problém, když je sourozenec štve, naštve s tím, že bylo uveden i obranný mechanismus dotazovaného dítěte (př. odpovědi: ...naštve, tak to oplátím; ...naštve, tak se spolu chvíli nebavíme). Procentuelně stejně byly zastoupeny otázky spadající do kategorie Jiné z důvodu rozmanitosti odpovědí (byl zmiňován konkrétní problém mezi sourozenci-př. odpovědi: ...přijede navštívit, kouše). Pouze jeden žák zmínil, že ho jeho sourozenec bije-kategorie Fyzické násilí.

5. Když dostanu špatnou známku, máma a/nebo táta...

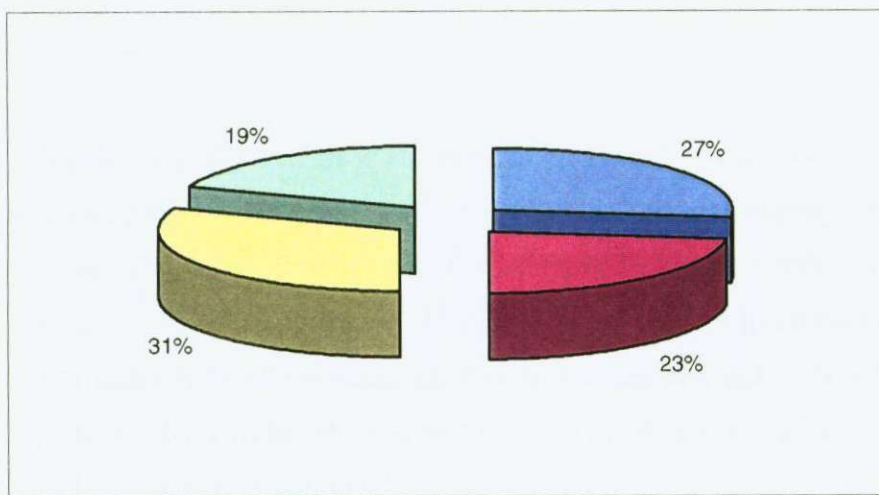
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Slovní výprask od rodičů	5	19
Potrestání formou zákazu	7	27
Nucení dětí do učení	4	15
Zklamání rodičů	6	23
Fyzické násilí	1	4
Jiné	3	12
Celkem	26	100



V případě, že dítě dostane ve škole špatnou známku, vnímá jako problémovou situaci, když mu rodiče něco zakáží (př. odpovědi: ...*mi zakážou televizi, zakáže být dlouho venku*). Šesti dětem vadí, že kvůli svým známkám ve škole rodiče zklamou (př. odpovědi: ...*jsou na mě naštvaní, se na mě rozzlobí*). Blízko k tomuto zklamání má situace, kdy rodič dítě vyhubuje a pro dítě to má negativní dopad (19% odpovědí). Naštěstí pouze jeden rodič reaguje na školní neúspěch fyzickým násilím na dítěti (př. odpovědi: ...*mě mlátí a řve na mě*).

6. Když mě máma/a nebo táta nutí (do) ...

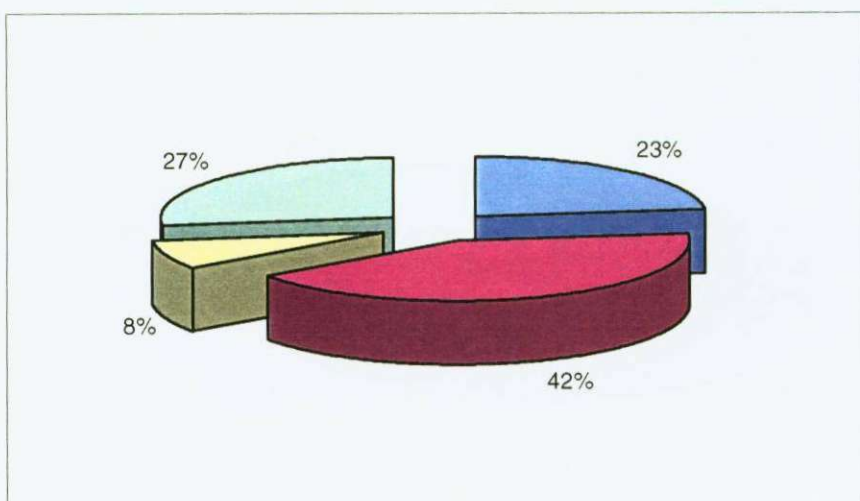
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Učení	7	27
Pomoc v domácnosti	6	23
Věci, které dítě nemá rádo	8	31
Jiné	5	19
Celkem	26	100



31% dětem ze všech dotazovaných není milé, když je rodič nutí do věcí, které nemají rády (př. odpovědi: ...do sportů, co mě nebaví; ...do jídla, který mi nechutná). 27% žáků vnímá jako nepříjemné, když je máma/a nebo táta nutí do učení. Téměř stejnému množství dětí (23%) vadí, když jsou rodiči nuceny do domácích prací (př. odpovědi: ...do uklízení, venčení psa; venčení psa vícekrát denně, tak jsem naštvaný a odsekávám). Mezi Jiné byly zařazeny nic neříkající výpovědi (př. odpovědi: ...(do něčeho), tak asi budu muset; ...já nechci být nucena, tak se pohádáme).

7. Když mně máma a/nebo táta zakazují ...

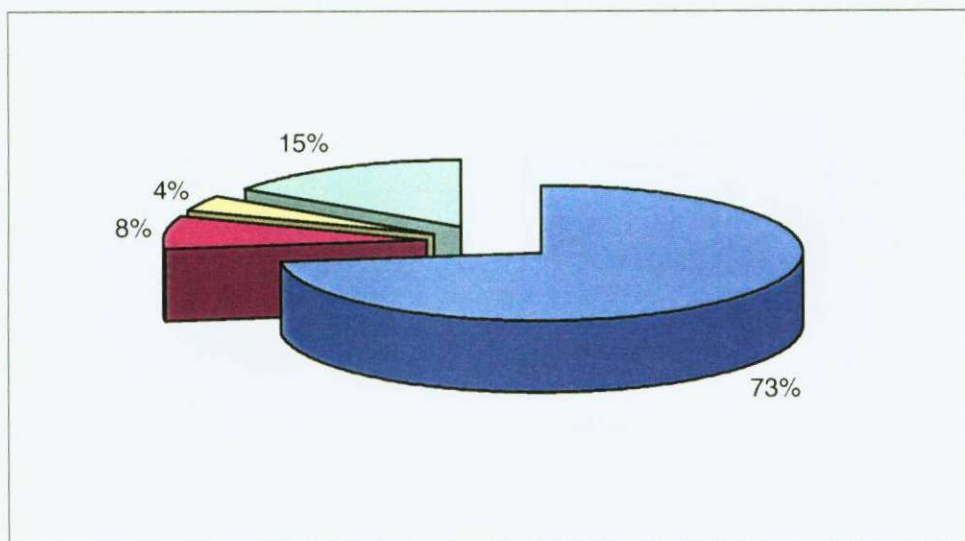
Název kategorie	Počet odpovědí	%
PC, televize, rádio	6	23
Pobyt "venku" (s kamarády)	11	42
Koníčky	2	8
Jiné	7	27
Celkem	26	100



S jedenácti odpověďmi je jednoznačným zákazem, který dítě trápí, jeho volný a neomezený pobyt venku (ve společnosti přátel). Hojně zastoupeny byly z 27% nic neříkající odpovědi, ba i možné výplody dětské fantazie (př. odpovědi: ...*terorizovat své okolí, terorizují je; ...učit, tak jsem rád*). 23% dětí trpí tím, že jim rodiče zakáží počítač, televizi či rádio, tedy elektroniku, která se u dětí těší čím dál větší oblibě. Pokud, v tomto případě ve dvou rodinách, rodiče zakáží svým dětem koníčky, je opodstatněné, když vzniklou situaci dítě vnímá jako problémovou.

8. Když doma musím ...

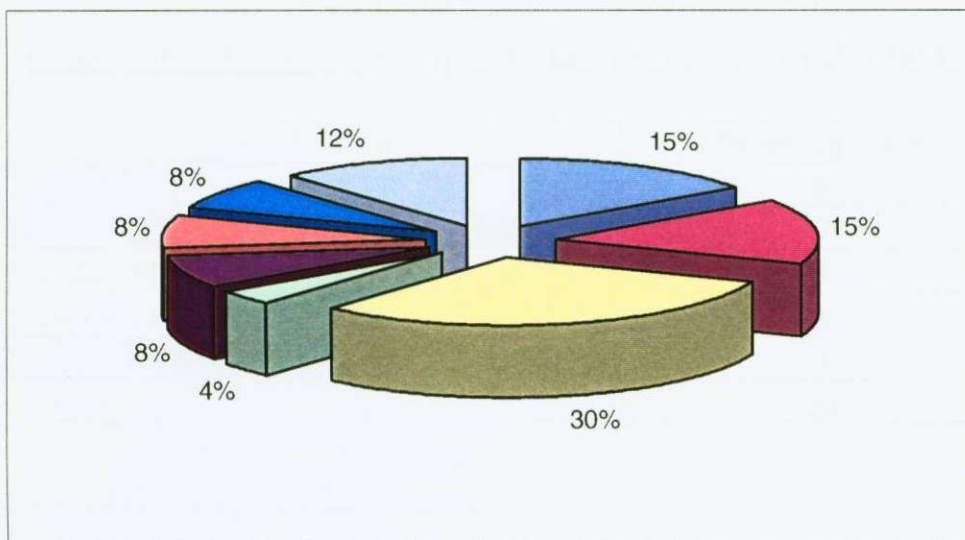
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Výpomoc v domácnosti	19	73
Úklid a hlídání sourozenců	2	8
Přítomnost při hádkách rodičů	1	4
Jiné	4	15
Celkem	26	100



Nejvíce dětem (73%) činí problém pomáhat rodičům v domácnosti. Rodiče jim uloží nějakou povinnost ohledně domácnosti a dítěti je to nepříjemné, vadí mu to. Do kategorie Jiné byly zařazeny odpovědi nesmyslné (př. odpovědi: *...si pouštět muziku na 300 W*) nebo příliš konkrétní podle situace v dané rodině (př. odpovědi: *...sedět v blízkosti mé macechy*). Jediné dítě, kterému se při formulaci věty: *Když doma musím, vybavila odpověď: ...poslouchat ty jejich hádky*, je zřejmě často či dlouhodobě přítomno rodičovským hádkám, což je pro dítě pochopitelně stresujícím a zátěžovým faktorem.

9. Když se mámě a/nebo tátovi nelíbí můj kamarád, tak...

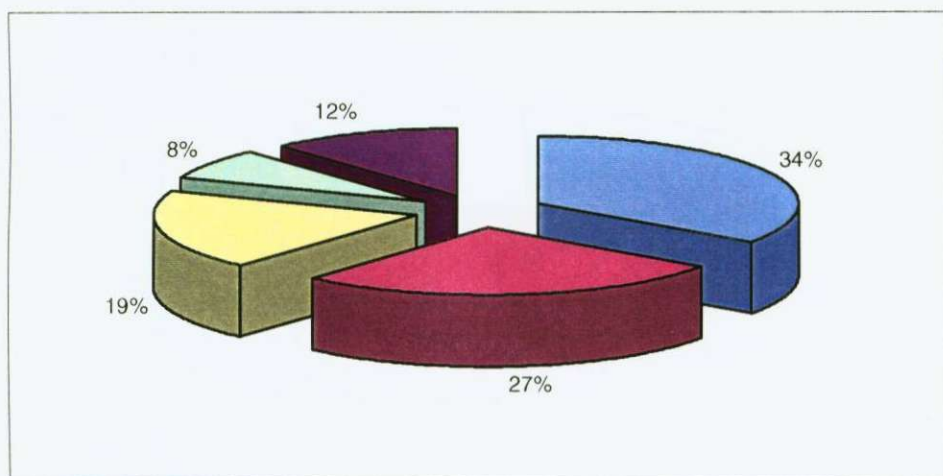
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Zákaz nevhodných přátel	4	15
Lhostejnost dítěte k názorům rodičů	4	15
Rodičovské domluvy dítěti	8	30
Konec přátelství	1	4
Utajování přátel	2	8
Obhajoba přátel	2	8
Emoční zklamání	2	8
Jiné	3	12
Celkem	26	100



Na základě odpovědí od žáků bylo z doplnění této větné formulace vytvořeno širší spektrum kategorií z důvodu bohatosti odpovědí. Zastoupením 30% odpovědí ze všech uvedených vyplynulo, že nejvíce dítěti vadí, když mu rodiče domlouvají o vhodnosti či nevhodnosti výběru přátel (př. odpovědi: *...tak mi domlouvají, že se s ním nemám bavit; ...mi dávají hodinovou přednášku*). Některé rodiče vysloveně dětem (zde konkrétně čtyřem) zakazují dále se přátelit s nevhodným kamarádem (př. odpovědi: *...mi zakážou se s ním bavit*; byla uvedena i odpověď vyhocená do krajností: *...mě mlátí, když se s ním dál bavím*) a dítě tento stav trápí. Stejný počet žáků uvedl spíše řešení dané problémové situace a to takovým způsobem, že jsou k názorům rodičů o nevhodnosti jejich přátel lhostejní (př. odpovědi: *...to mají blbý* (uvedeno třikrát); *...je mi to jedno, je to můj kamarád, ne jejich*). Stejný počet odpovědí obsahují následující kategorie: Utajování přátel (př. odpovědi: *...vezmu kamarádku někam mimo dosah rodičů*), Obhajoba přátel (př. odpovědi: *...jim o něm vyprávím, jaký je, jaké má vlastnosti*) a kategorie nazvaná Emoční zklamání zahrnuje odpovědi typu: *...mě to štve, protože kamarády si mám vybírat sám*). Jedno dítě ze všech by danou problémovou situaci vyřešilo ukončením přátelství s „nevhodným“ kamarádem (př. odpovědi: *...si najdu jiného*).

10. Když něco špatného provedu, tak mi máma a/nebo táta ...

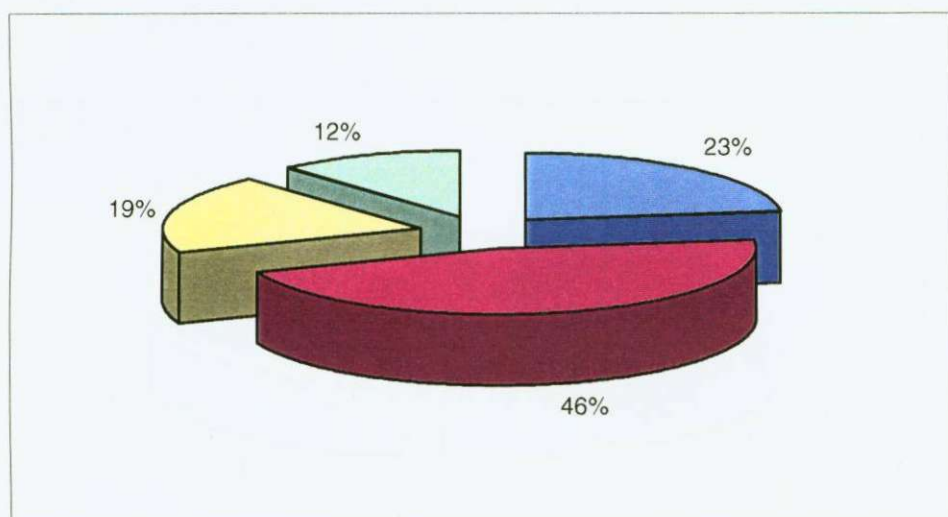
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Slovní vyhubování	9	34
Zákaz něčeho oblíbeného	7	27
Fyzické ublížení	5	19
Slovní nadávka + zákaz	2	8
Jiné	3	12
Celkem	26	100



V případě, že dítě cokoliv špatného provede, reagují rodiče nejčastěji vyhubováním dítěti. 34% odpovědí spadá tedy do kategorie Slovní vyhubování a obsahuje např. odpovědi: ...vynadají; ...vynadá; ...na mě křičí. Pro dítě tím nastává problémová situace. 27% dětí z celku vadí, že jim rodiče jako reakci na tento jev zakáží nějakou oblíbenou věc, aktivitu (př. odpovědi: ...něco zakáže, nebo mi sebere snowboard; ...zakážou mi to, na co se hodně těším; ...dají zaracha). Pro pět žáků je nepříjemnou odezvou nějaké fyzické ublížení (př. odpovědi: ...vrazí lepáka a řeknou, ať to napravím; ...dají zaracha a zmlátí mě). Kategorie Jiné zahrnuje mimo jiné odpověď, která sama o sobě nevypovídá o problému, ale spíše ve svém obsahu skrývá jakési možné zdůvodnění ze strany dítěte (*Když něco špatného provedu, tak máma/a nebo táta z toho dělají moc velkou vědu*).

11. Když mi máma a/nebo táta nekoupí ...

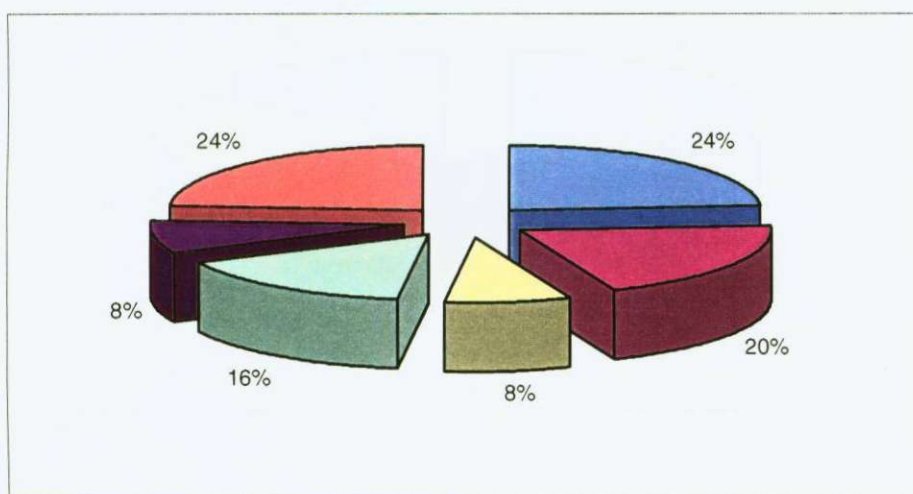
Název kategorie	Počet odpovědí	%
To, co dítě chce	6	23
Jistá konkrétní věc	12	46
Nic nezjišťující odpověď	5	19
Jiné	3	12
Celkem	26	100



Jako problém nejvíce dětí (46%) vnímá, když jim máma/ a nebo táta nekoupí konkrétní věc, kterou by si dítě přálo (př. odpovědi: ...zmrzlinu; ...kredit; ...cédéčka; ...nový počítač; ... to, na co mám chuť). Do této oblasti byla zařazena též odpověď, která jednak popisuje absenci konkrétní chtěné věci, nabízí však i zároveň možnost nahlédnout na obrannou reakci ze strany dítěte na vzniklý problém (...oblečení pro sebe, tak třeba tátovi vyčtu, že si kupuje to a to a taky mu nic neříkám). Další kategorie pojmenovaná To, co dítě chce, má k první kategorii významově blízko, jistý posun je v tom, že dítě přímo zmiňuje, že onu jistou věc chce včetně zdůvodnění (př. odpovědi: ...to, co chci, tak mi to vadí, protože to mají ostatní a já ne; ...to, co mi dlouho zřejmě slibovali). Nic nezjišťující odpověď znamená, že z ní nelze zjistit, po čem dítě touží, aby mu bylo koupeno a absence oné věci by byla pro dítě zatěžující (př. odpovědi: ...něco, tak mi to nevadí, protože už jsem na to zvyklý; ...pokouším se je přemluvit, a když se mi to nepovede, tak jsem naštvaná-zmínka i o následném emočním rozpoložení). Kategorie Jiné znamená nevyplněný údaj.

12. Když dostanu od mámy a/nebo táty výprask, tak ...

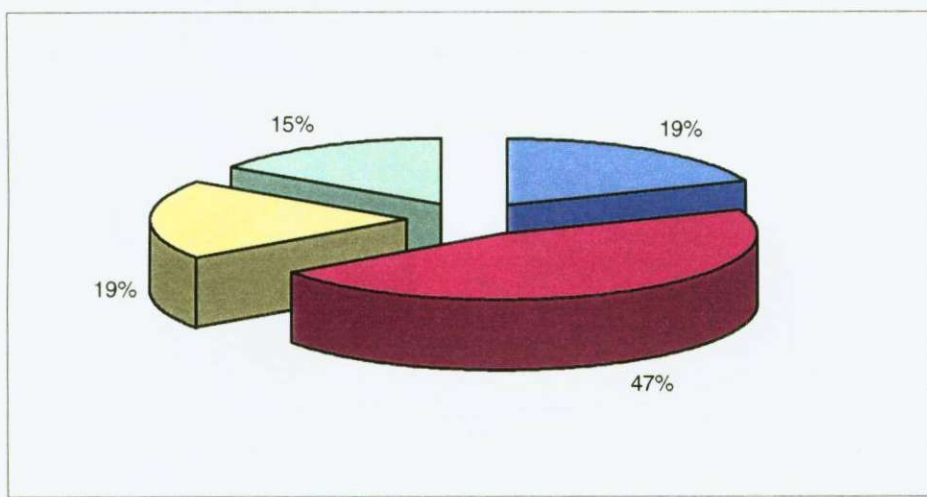
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Lítost na straně dítěte	6	24
Naštvaní se	5	20
Fyzická bolest	2	8
Nedostává výprask	4	16
Nemá žádný efekt	2	8
Jiné	6	24
Celkem	26	100



Jde o nepříliš vhodně formulovanou výpověď z toho důvodu, že již samotná formulace je dítětem vnímána jako problémová. Odpovědi, které byly zkategorizovány jsou spíše reakcemi na situaci, kdy dítě dostane od mámy/ a nebo táty výprask. Stejným dílem odpovědí (šesti) jsou zastoupeny následující kategorie: Lítost na straně dítěte, což znamená, že dítě vnímá výprask jako útok na jeho psychiku a situace ho trápí, mrzí ho (př. odpovědi: ...*mě to mrzí*; ...*mě to mrzí a brečím v pokoji*; ...*mi to hodně vadí, mohli by mi dát alespoň facku*). Kategorie Jiné čítá s nevyplněnými výpověďmi + dále sem zařazený příklad odpovědi: ...*bych jim něco řekla*; ...*je mi to jedno*). Častou reakcí dítěte na výprask je, že se naštve (pět odpovědí-př.: ...*se naštvu*; ...*se naštvu a jdu radši do pokoje*). Čtyři dotazovaní žáci uvedli, že výprask nedostávají, tudíž tato situace pro ně neznamena problém. Dvě děti cítí po výprasku fyzickou bolest (př. odpovědi: ...*mám jelita na pozadí*; ... *mě bolí zadek*).

13. Když večer nemohu...

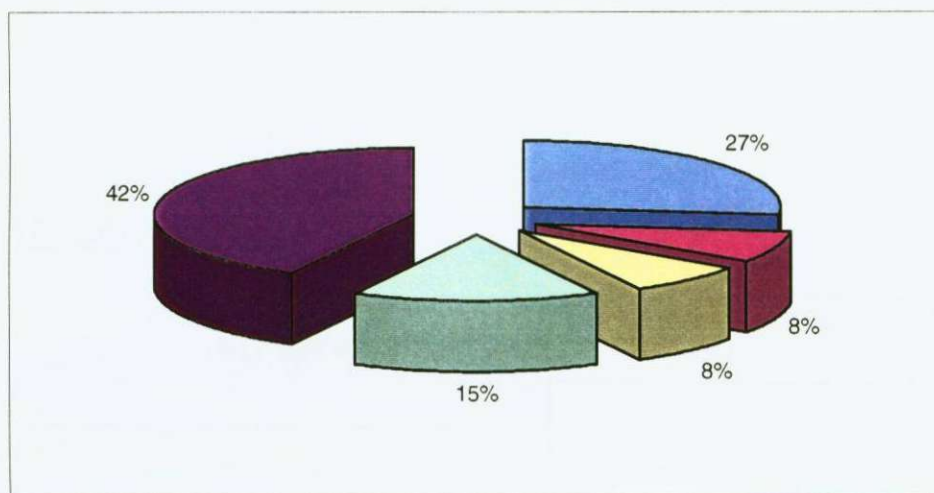
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Sledovat televizi	5	19
Jít "ven" (do společnosti)	12	47
Zákaz PC a rádia	5	19
Jiné	4	15
Celkem	26	100



Zjištěná odpověď na otázku, co dítě trápí, když večer nemůže, zvítězila jednoznačnou procentuelní převahou 47%-když nemůže jít večer ven, míněno ve smyslu jít do společnosti (př. odpovědi: ...jít ven; ...jít ven, když ostatní můžou; ...jít za kámošema, protože se o mě rodiče bojí, nebo jít na diskotéku). 19ti% dospívajících vadí, když se večer nemohou dívat na televizi (př. odpovědi: ...koukat dlouho na televizi), poslouchat rádio nebo strávit čas u počítače (př. odpovědi: ...hrát na PC a musím jít spát). Položka Jiné byla vytvořena z odpovědí vyprodukovaných fantazií (př. odpovědi: ...pouštět hudbu na 300W; ...tak jdu spát-ráno moudřejší večera).

14. Když se máma a/nebo táta rozzlobí, tak...

Název kategorie	Počet odpovědí	%
Křičí	7	27
Lítost na straně dítěte	2	8
Zákaz	2	8
Únik dítěte	4	15
Jiné	11	42
Celkem	26	100



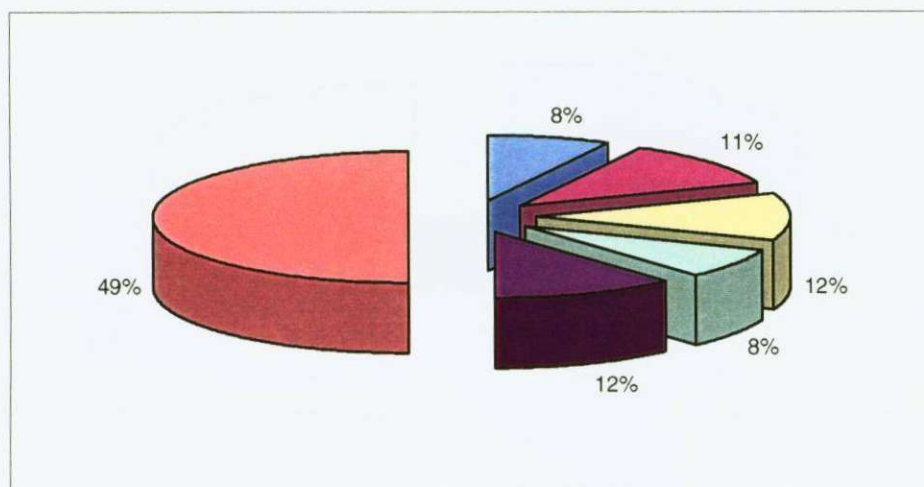
Problematická situace již byla v této výpovědi obsažena, tudíž byly zkategorizovány spíše jednotlivé reakce ze strany dítěte na vzniklý stav. Z toho, jaký se stav z rozzlobení se mámy / a nebo táty v dítěti utvoří, lze snadno vyčíst, co dítě trápí, bolí, vadí mu. Rodiče sedmi dětí křičí, když jsou rozzlobení, a dítěti to vadí, jelikož přímo slovesný tvar „vadit“ byl uveden v dokončující formulaci: ...*mně to vadí, že na mě křičí*; ...*mně vadí, že na mě zvýší hlas*. Čtyři děti v případě zloby rodičů raději od problémové situace unikají do soukromí (př. odpovědi: ...*se jdu schovat do pokoje*; ...*se jim raději musím vyhýbat, aby nenašli záminku rozzlobit se na mě*). Dvěma dětem je následně po rozzlobení se rodičů na ně cosi znemožněno, odepřeno jim (př. odpovědi: ...*si nemohu říct o kapesné*; ...*mně něco zakáží, i když jsem za to nemohl*). U dvou dětí nastane v návaznosti na problém lítost (př. odpovědi: ...*mě to mrzí*; ...*mě to mrzí a leží mi to v hlavě*). Jedenáct odpovědí bylo příliš rozmanitého charakteru, aby mohly být dále zkoumány (př. odpovědi: ...*jsou asi naštvaní*; ...*je mi to jedno*; ...*je to průser*; ...*někdy to přehání*).

15. Když u nás doma...

Tato zjišťující nedokončená věta se při zpracovávání výsledků neosvědčila a ukázala se jako nevhodná pro tento účel zkoumání. Ačkoli obsahuje velice zajímavé odpovědi, nabízí však natolik široké spektrum možných odpovědí, že je pro jejich obsahovou rozmanitost nebylo možno kategorizovat podle příbuznosti ani souvislosti. Děti odpovídaly zcela konkrétně, co je u nich doma trápí, co jim doma vadí. Pro představu o typech odpovědí je uveden jejich následující stručný výčet: ...vypadnou pojistky; ...je kamarád, tak se přetvařují; ...není co k jídlu; ...je tátův šéf; ...není tak, jak by to mělo být; ...je nějaká oslava, tak mně vadí, že si mě nikdo nevšímá; ...nejsou dodělaná okna.

16. Když máma...

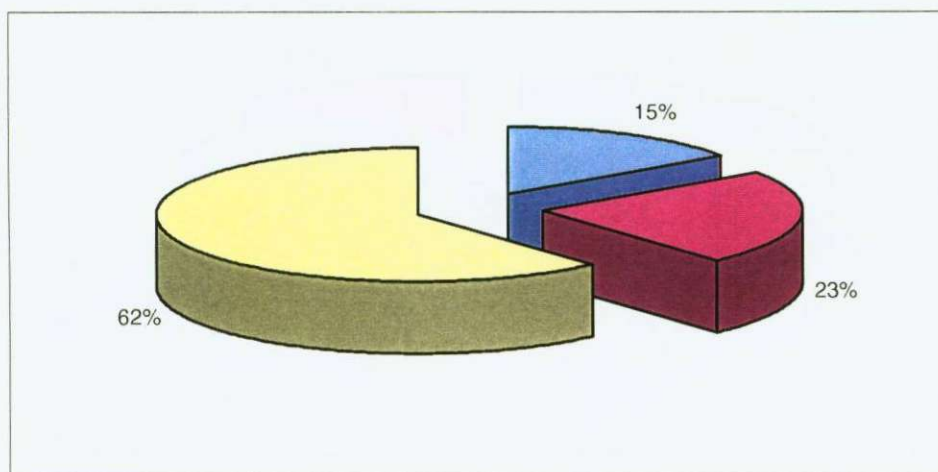
Název kategorie	Počet odpovědí	%
Domlouvá ohledně učení	2	8
Neplní své povinnosti	3	11,33
Křičí	3	11,33
Má nějaký nešvar	2	8
Rozdává příkazy	3	11,33
Jiné	13	50
Celkem	26	100



U zjišťující otázky Když máma... nastala obdobná situace jako u otázky předchozí: nabízí natolik široké spektrum odpovědí, že je obtížné je kategorizovat. Děti však dokázaly výstižně zmínit, co jim přináší problém, když máma činí či zapříčiní. Proto by bylo na škodu nepokusit se alespoň o částečnou kategorizaci. Stejnému počtu dětí (třem) vadí, když máma neplní své povinnosti (př. odpovědi: ...zapomene udělat večeři), když křičí (př. odpovědi: ...na mě řve; ...pořád nadává), nebo rozdává příkazy (př. odpovědi: ...nadává, že neuklízím; ...chce pomáhat s domácími pracemi). Ve dvou případech dítě vnímá jako nepříjemné, když mu máma domlouvá ohledně učení, nebo má nějaký nešvar, který se dítěti nelíbí (př. odpovědi: ...kouří; ...hodně pracuje). Rozmanitá kategorie Jiné obsahuje například dané odpovědi: ...tátovi něco pořád říká; ...udělá scénu, jaký jsem lempl; ...mě nevnímá; ...zhasne, je zhasnuto.

17. Když táta...

Název kategorie	Počet odpovědí	%
Má nějaký nešvar	4	15
Výplod fantazie	6	23
Nekategorizováno	16	62
Celkem	26	100

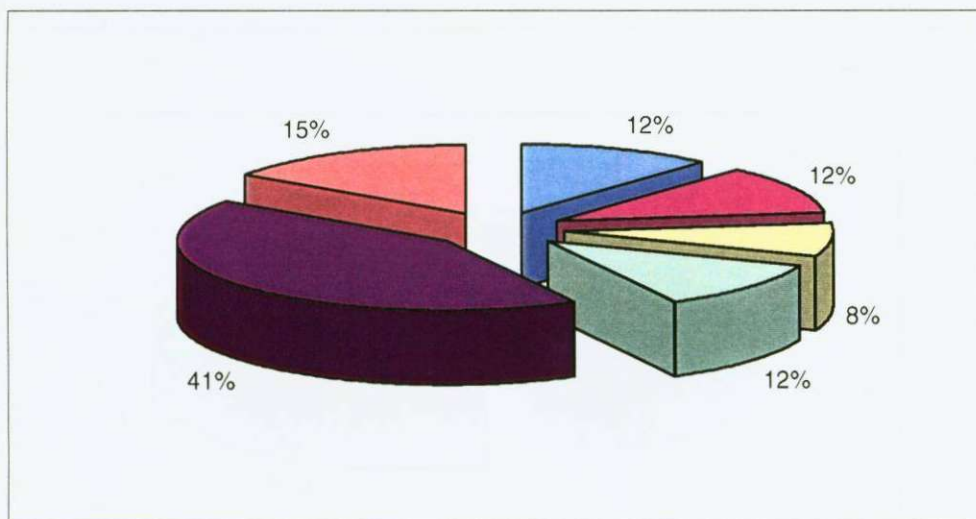


Jde o otázku stejného rázu jako u předchozí uvedené (Když máma...). Její vhodnost se v tomto případě neosvědčila, ač opět žáci uvádějí různé situace, které jim v souvislosti s jejich tátou připadají problémové a aktuálně je zatěžují. Nelze je zlehčovat, nelze

je ovšem ani lehce kategorizovat z důsledku širokého spektra odpovědí. Nezařazené odpovědi (počet 16) nabízejí následující varianty: ...*hodně dlouho přemýšlí*; ...*nevěří*; ...*má svoji náladu a je na nervy*; ...*chce půjčit peníze*; ...*s námi netráví moc času*; ...*není doma*. Šest dětí popustilo uzdu své fantazii a uvedlo nežádoucí odpověď: ...*tak táta*; ...*když neuklízím (?)*; ...*není doma, jdu si zakouřit*-důvod uvedení těchto věcí není smysluplný. Čtyři děti vědí o otcově nešvaru a vadí jim na něm (př. odpovědi: ...*chodí často do hospody, tak pak řve*; ...*kouří a je málo doma*).

18. Když mi rodiče nerozumí...

Název kategorie	Počet odpovědí	%
Emoční trápení	3	12
Hledání úniku	3	12
Dojde k vysvětlení	2	8
Nedojde k vysvětlení	3	12
Neadekvátní odpověď	11	41
Jiné	4	15
Celkem	26	100

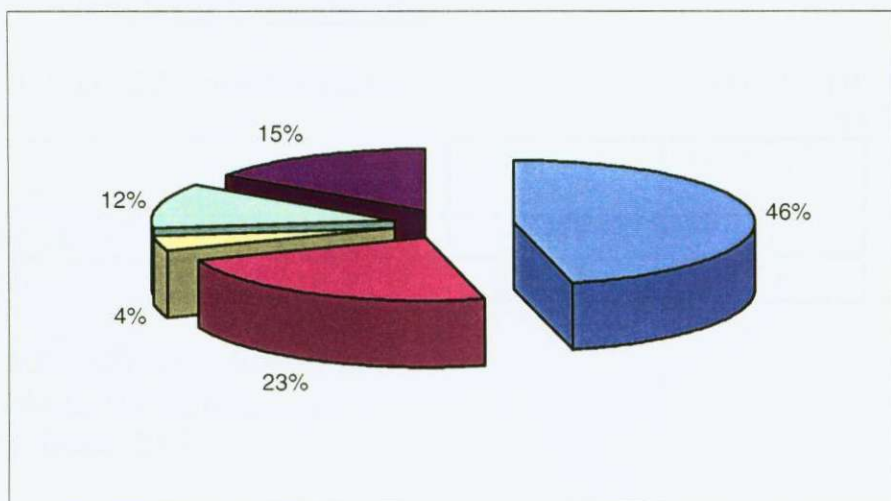


Uvedená větná formulace se neukázala při vyhodnocování jako zcela vhodná, jelikož již sama o sobě v sobě obsahuje problém. Odpovědi dětí jsou spíše zkategorizovány podle tíživých reakcí, ke kterým u nich v důsledku nepochopení si s rodiči dochází.

Zřejmě z nemožnosti uvědomit si, jak výpověď dokončit, dospělo 41% odpovídajících k neadekvátní odpovědi (př.: ...tak porozumí; ...já jim taky ne; ...musím mluvit srozumitelně; ...stala se někde chyba, pravděpodobně). 15% odpovědí spadá do složky Jiné (př.: ...když něco chci a oni mi to zakážou; ...tak jsem na ně našťvaná). 12% dotazovaných dětí emočně strádá (př. odpovědí: ...tak mi je to líto; ...tak mi vadí, že mají jiný názor než já) a stejné procento hledá únik od neporozumění (př. odpovědí: ...tak se jdu někam zavřít; ...tak jim řeknu, že nic nechci a jdu třeba za kámoškou nebo to vyřeším sama). U osmi procent dětí dojde k vysvětlení si nejasností s rodiči, u dvanácti procent případů k vysvětlení nedojde (př. odpovědí: ...tak se jim to nepokouším vysvětlit; ...tak je nechám být, protože by mi stejně rozumět nezačali).

19. Když se mámě a/nebo tátovi nelíbí, že trávím hodně času (u)..

Název kategorie	Počet odpovědí	%
Elektroniky	12	46
S přáteli	6	23
U učení	1	4
Venku	3	12
Jiné	4	15
Celkem	26	100



Jako problematickou situaci většina dětí (46%) vnímá, když se mámě/ a nebo tátovi nelíbí, že tráví hodně času u elektroniky (př. odpovědi: ...počítače; ...televize; ...elektroniky). Následuje s 23% odpověďmi nespokojenost se zakazováním přátel (př. odpovědi: ...u kámošů; ...u kámoše, tak to mají blbý; ...kámošky, se kterou jezdím do jedné vesnice). 12% odpovídajících zatěžuje, když jejich rodičům vadí trávení velkého množství času venku. Jeden respondent vnímá jako stresové, když se jeho rodičům nelíbí, že tráví hodně času u učení (pozn.: těžko říci, zda není odpověď myšlena ironicky). Jiné obsahuje tyto odpovědi: ...na záchodě nebo u PC; ...v Kameňáku (?), tak mě tam někdy nechtějí pustit.

Vyhodnocení dotazníku CCSC

Prvotním krokem ze zjištění jistých dat vedlo vytvoření početních vzorců v programu Microsoft Excel, díky nimž došlo k separaci 20ti mnou vyhodnocovaných otázek majících reliabilitu do konkrétních škál podle tří zkoumaných copingových strategií (kognitivní, emoční a pasivní). Reliabilita je vzhledem k malému množství položek běžná.

Zjištěné údaje jsou byly pro přehlednost zaznamenány do tabulek. Pro každou strategii zvlášť byla vytvořena hodnotová škála podle počtu otázek a možných za ni získaných min/max bodů. Výsledkem bylo zjištění míry použití.

1. Kognitivní rozhodování

Hodnot. škála: min 8 b/ max 32 b

MÍRA POUŽITÍ COPINGOVÉ STRATEGIE

	nízká (8-16)	střední (17-24)	vysoká (25-32)	Celkem
Počet respondentů	6	17	6	29
%	20,7	58,6	20,7	100

MIN: 10 b na hodnotové škále

MAX: 31 b na hodnotové škále

průměr: 20,7

Většina dětí (58,6 %) užívá kognitivní copingové strategie ve střední míře. Kognitivní copingová strategie v nízké míře a ve vysoké míře je dětmi z tohoto vzorku užívána procentuálně stejně (20%). Nejnížší hodnota škály 8-32 byla hodnota 10, nejvyšší

hodnota **31**. Průměrná hodnota činí **20,7**. Možno tedy říci, že v období dospívání děti nejvíce užívají rozumové řešení problémů ve střední míře.

2. Emoční coping

Hodnot. škála: min 6 b/ max 24 b

MÍRA POUŽITÍ COPINGOVÉ STRATEGIE

	nízká (6-12)	střední (13-18)	vysoká (19-24)	Celkem
Počet respondentů	16	10	3	29
%	55,2	34,5	10,3	100

MIN: 6 b na hodnotové škále

MAX: 22 b na hodnotové škále

průměr: 12,6

Použití emočního copingu je u dětí nejvíce zastoupeni v nízké míře (55,2%). Ve střední míře použití této strategie se pohybuje 34,5% respondentů a zbývajících 10,3% z celku využívá strategie emočního copingu ve vysoké míře. Nejnižší hodnota na škále **6-24** je právě minimálních **6**, nevyšší hodnota je **22**. Průměrná hodnota **12,6** říká, že děti v období dospívání nevyhledávají jakoukoliv podporu, ani emoční.

3. Pasivní coping

Hodnot. škála: min 6 b/ max 24 b

MÍRA POUŽITÍ COPINGOVÉ STRATEGIE

	nízká (6-12)	střední (13-18)	vysoká (19-24)	Celkem
Počet respondentů	6	15	8	29
%	20,7	51,7	27,6	100

MIN: 10 b na hodnotové škále

MAX: 21 b na hodnotové škále

průměr: 16,1

Strategie emočního copingu je co do míry použití nejvíce zastoupena ve středních hodnotách (51,7%). Na druhém místě se ustavila vysoká míra použití pasivního copingu se 27,6%. Nejmenší zastoupení má strategie v nízké míře použití (20,7%). Z vytvořeně

hodnotové škály **6-24** byla minimálním počtem zastoupena hodnota **10** a maximální **21**. Průměr činí **16,1** a víme tedy, že se dítě hojně ve střední míře uchyluje k úniku od problému.

8. SOUVISLOSTI

V následujícím oddíle se bude pokoušeno zjistit, zda je možno nelézt souvislostí mezi zvládáním zátěže a žákovým subjektivním vnímáním problémů mezi ním a rodiči.

Postup je následující: pro možnost srovnání byla pro každou copingovou strategii hodnotová škála rozpuřena na hodnoty, směřující od nejmenších po střední, a na hodnoty od středních po maximální. Každá copingová strategie musela být zvlášť zkoumána pro každou otázku. Pro každou otázku myřleno ve smyslu pro každou, která je vypsána v následujících údajích. Celkový počet otázek byl rozškálován podle tematických okruhů, kterých se týkají s tím, že na základě mého rozhodnutí bylo upuřtěno zařazovat do tohoto zkoumání otázky č. 15(Když u nás doma...), 16(Když máma...), 17(Když táta...) a 18(Když mi rodiče nerozumí...), jelikož ve vyhodnocování dat v rámci dotazníku Problémové situace bylo těžko kategorizovat pro jejich různorodost v odpovědích. Dále jsem upustila od hledání souvislostí u otázek v oddíle E), jelikož tyto souvislosti již hledala kolegyně v rámci své diplomové práce, a pro účely mé práce se ukázal být rozsah zkoumání kategorií A)-D) dostačující.

Celkem bude porovnáváno **10 otázek u 26 dětí**, tedy u těch, od kterých byly vyplněny oba potřebné dotazníky.

Kompletní vytvořené kategorie:

A) Otázky týkající se problémů se sourozencem

Otázka č. 1 – Když mám malého sourozence, tak...

Otázka č. 4 – Když (mi / mě / mně) můj sourozenec...

B) Otázky osahující v sobě jistý zákaz

Otázka č. 7 – Když mně máma / a nebo táta zakazují...

Otázka č. 11 – Když mi máma / a nebo táta nekoupí...

Otázka č. 13 – Když večer nemohu...

C) Otázky zatěžující dítě přikázanými povinnostmi

Otázka č. 6 – Když mě máma / a nebo táta nutí (do)...

Otázka č. 8 – Když doma musím...

D) otázky zjiřřující problematiku trestů ze strany rodičů

Otázka č. 5 – Když dostanu špatnou známku, máma / a nebo táta...

Otázka č. 10 – Když něco špatného provedu, tak mi máma / a nebo táta...

Otázka č. 12 – Když dostanu od mámy / a nebo táty výprask, tak...

E) Otázky zahrnující v sobě aktivitu ze strany rodičů, která je dítětem neovlivnitelná

Otázka č. 2 – Když se máma s tátou nepohodnou, tak...

Otázka č. 3 – Když se rodiče rozvedli, tak...

Otázka č. 9 – Když se mámě / a nebo tátovi nelíbí můj kamarád, tak...

Otázka č. 14 – Když se máma / a nebo táta rozzlobí, tak...

Otázka č. 19 – Když se mámě / a nebo tátovi nelíbí, že trávím hodně času (u)...

Výsledky a komentáře:

A) Otázky týkající se problémů se sourozencem

Otázka č. 1 - Když mám malého sourozence, tak

...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn Hodnotová škála (8 – 20)

ače-
ní

Odpověď

NO 2 ho musím hlídat a rodiče si ho všímají víc

NO 6 ho musím hlídat, což mi zabraňuje v mých zálibách

NO 7 Se někdy o něj musím starat a nemám doma klid

NO 11 ho musím pořád hlídat

NO 13 -----

NO 14 vše za něj odnesu

NO 15 se o něj musím starat

NO 17 ho musím často hlídat

NO 21 mi pořád bere věci z pokoje

NO 22 bych ho musela často hlídat

NO 23 se o něj musím starat

NO 29 se často probouzí

Ozn Hodnotová škála (21 – 32)

ače-
ní

Odpověď

NO 1 ho musím hlídat

NO 5 nemám (-----)

NO 9 mě hrozně provokuje

NO 10 snažím se s ním mamce pomoci

NO 12 by se z něj rodiče zbláznili a já bych si s ním musel hrát

NO 16 jsem ten starší

NO 18 ho musím často hlídat

NO 20 si s ním musím hrát

NO 25 se pořád hádáme a pereme

NO 26 je to blbý

NO 27 mi vadí jeho časté otázky

NO 28 se o něj musím starat. Řve a musím ho hlídat

NO je to boj

2. EMOČNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ače-
ní

Odpověď

NO 2 ho musím hlídat a rodiče si ho všímají
víc

NO 5 nemám (-----)

NO 6 ho musím hlídat, což mi zabraňuje
v mých zálibách

NO 10 snažím se s ním mamce pomoci

NO 11 ho musím pořád hlídat

NO 13 -----

NO 14 vše za něj odnesu

NO 15 se o něj musím starat

NO 16 jsem ten starší

NO 18 ho musím často hlídat

NO 20 si s ním musím hrát

NO 22 bych ho musela často hlídat

NO 23 se o něj musím starat

NO 26 je to blbý

NO 27 mi vadí jeho časté otázky

NO 29 se často probouzí

NO 30 je to boj

NO 31 ho musím hlídat

30

NO ho musím hlídat

31

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ače-
ní

Odpověď

NO 1 ho musím hlídat

NO 7 Se někdy o něj musím starat a
nemám doma klid

NO 9 mě hrozně provokuje

NO 12 by se z něj rodiče zbláznili a
já bych si s ním musel hrát

NO 17 ho musím často hlídat

NO 21 mi pořád bere věci z pokoje

NO 25 se pořád hádáme a pereme

NO 28 se o něj musím starat. Řve a
musím ho hlídat

3. PASIVNÍ COPING

Ozn **Hodnotová škála (6 - 15)**
ače-
ní

Odpověď

NO 1 ho musím hlídat

NO 6 ho musím hlídat, což mi zabraňuje
v mých zálibách

NO 7 Se někdy o něj musím starat a nemám
doma klid

NO snažím se s ním mamce pomoci

10

NO -----

13

NO vše za něj odnesu

14

NO se o něj musím starat

15

NO jsem ten starší

16

NO ho musím často hlídat

17

NO mi pořád bere věci z pokoje

21

NO bych ho musela často hlídat

22

NO ho musím hlídat

31

Ozn **Hodnotová škála (16 - 24)**
ače-
ní

Odpověď

NO 2 ho musím hlídat a rodiče si ho
všímají víc

NO 5 nemám (-----)

NO 9 mě hrozně provokuje

NO ho musím pořád hlídat

11

NO by se z něj rodiče zbláznili a

12 já bych si s ním musel hrát

NO ho musím často hlídat

18

NO si s ním musím hrát

20

NO se o něj musím starat

23

NO se pořád hádáme a pereme

25

NO je to blbý

26

NO mi vadí jeho časté otázky

27

NO se o něj musím starat. Řve a

28

NO musím ho hlídat

29

NO se často probouzí

30

30

Kognitivní rozhodování

Ve skupině s nižšími hodnotami (8-20) je 12 dětí. Ve skupině s vyššími hodnotami (21-32) je 14 dětí.

V obou dvou skupinách děti nejvíce odpovídaly, že jim vadí, když musí sourozence hlídat. Děti v první skupině nejčastěji uvádějí, že je pro ně sourozenec problém, vadí jim (př.). V druhé skupině někteří uvádějí, že se snaží rodičům se sourozencem pomoci (př.).

Emoční coping

Ve skupině s nižšími hodnotami (8-20) je 18 dětí. Ve skupině s vyššími hodnotami (21-32) je 8 dětí.

U této strategie copingu rozdíl mezi oběma skupinami není příliš velký. Obě skupiny dětí uvádějí, že musejí sourozence hlídat. Souvislost emočního copingu s řešením tohoto problému zde není.

Pasivní coping

Ve skupině s nižšími hodnotami (8-20) je 12 dětí. Ve skupině s vyššími hodnotami (21-32) je 14 dětí.

Nejvíce dětí v obou skupinách opět nejvíce odpovídá, že musejí mladšího sourozence hlídat. V první skupině někteří uvádí, že se snaží při hlídání pomoci, což ve druhé skupině neuvádí nikdo. Většinou toto děti chápou jako povinnost.

Otázka č. 4 - Když (mí/mě/mně) můj sourozenec

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn ač- ní	Hodnotová škála (8 – 20)	Ozn ač- ní	Hodnotová škála (21 – 32)
	<u>Odpověď</u>		<u>Odpověď</u>
NO 2	provokuje a nadává	NO 1	kouše
NO 6	když jde ven nevezme si klíče od baráku, každých 5 min. klepe na dveře a já mu musím chodit otevírat	NO 5	prudí
NO 7	provokuje (tak mu dám do držky)	NO 9	nechce nechat napsat SMS
NO 11	nechce pomoci, když zrovna potřebuju	NO 10	nepomůže s úkolem
NO 13	nechce dát pivo tak mě naštve	NO 12	naštve, tak se spolu chvíli nebavíme
NO 14	naštve, tak ho nemohu mlátit	NO 16	naštve, tak to oplatím
NO 15	šikanuje	NO 18	naštve, tak se mlátíme a křičíme na sebe
NO 17	říká přines míček, kolo atd.	NO 20	bouchne, nemůžu mu to oplatit
NO 21	vezme peníze, tak mě dost naštve	NO 25	-----
NO 22	naštve, tak se s ním pohádám, a pak to většinou odnesu já	NO 26	štve, tak se naštvu já
NO 23	šikanuje, tak mi to vadí	NO 27	přijede navštívit
NO 29	nadává	NO 28	vezme moje věci
		NO 30	štve
		NO 31	-----

2. EMOČNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ač-
ní

Odpověď

NO 2 provokuje a nadává

NO 5 prudí

NO 6 když jde ven nevezme si klíče od baráku, každých 5 min. klepe na dveře a já mu musím chodit otevírat

NO 10 nepomůže s úkolem

NO 11 nechce pomoci, když zrovna potřebuju

NO 13 nechce dát pivo tak mě naštve

NO 14 naštve, tak ho nemohu mlátit

NO 15 šikanuje

NO 16 naštve, tak to oplatím

NO 18 naštve, tak se mlátíme a křičíme na sebe

NO 20 bouchne, nemůžu mu to oplatit

NO 22 naštve, tak se s ním pohádám, a pak to většinou odnesu já

NO 23 šikanuje, tak mi to vadí

NO 26 štve, tak se naštvu já

NO 27 přijede navštívit

NO 29 nadává

NO 30 štve

NO 31 -----

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ač-
ní

Odpověď

NO 1 kouše

NO 7 provokuje (tak mu dám do držky)

NO 9 nechce nechat napsat SMS

NO 12 naštve, tak se spolu chvíli nebavíme

NO 17 říká přines míček, kolo atd.

NO 21 vezme peníze, tak mě dost naštve

NO 25 -----

NO 28 vezme moje věci

3. PASIVNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ač-
ní

Odpověď

NO 1 kouše

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ač-
ní

Odpověď

NO 2 provokuje a nadává

NO 6	když jde ven nevezme si klíče od baráku, každých 5 min. klepe na dveře a já mu musím chodit otevírat	NO 5	prudí
NO 7	provokuje (tak mu dám do držky)	NO 9	nechce nechat napsat SMS
NO 10	nepomůže s úkolem	NO 11	nechce pomoci, když zrovna potřebuju
NO 13	nechce dát pivo tak mě naštve	NO 12	naštve, tak se spolu chvíli nebavíme
NO 14	naštve, tak ho nemohu mlátit	NO 18	naštve, tak se mlátíme a křičíme na sebe
NO 15	šikanuje	NO 20	bouchne, nemůžu mu to oplatit
NO 16	naštve, tak to oplatím	NO 23	šikanuje, tak mi to vadí
NO 17	říká přines míček, kolo atd.	NO 25	-----
NO 21	vezme peníze, tak mě dost naštve	NO 26	štve, tak se naštvu já
NO 22	naštve, tak se s ním pohádám, a pak to většinou odnesu já	NO 27	přijede navštívit
NO 31	-----	NO 28	vezme moje věci
		NO 29	nadává
		NO 30	štve

Kognitivní rozhodování

Všechny děti v obou skupinách uvádějí to, že mají se svým sourozencem problém a ne vždy se shodnou. Ve druhé skupině je však více dětí, kteří si to nenechají líbit a snaží se o nějaké aktivní řešení (*oplatím mu to...*). V první skupině jsou děti spíše pasivnější, někdy odpovídají, že s tím nemohou nic dělat.

Emoční coping

Z uvedených odpovědí reagující na problémy se sourozencem se souvislost mezi řešením takového problému s použitím emoční copingové strategie nepotvrdila. Děti neuvádějí, že by hledaly podporu či jiné rozptylující aktivity.

Pasivní coping

Ani zde nejsou rozdíly v odpovědích příliš výrazné. Dá se konstatovat, že ve druhé skupině některé děti uvádí, že i když jim sourozenec nějakým způsobem ubližuje, oni s tím nemohou nic udělat, nechají to být, tak jak to je. Zatímco v první skupině jsou někteří, kteří se snaží spory se sourozencem řešit.

B) Otázky osahující v sobě jistý zákaz

Otázka č. 7 - Když mně máma a/nebo táta zakazuje ...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn Hodnotová škála (8 – 20)
ač-
ní

Odpověď

- NO 2 s ostatními nemůžu nikam jít
NO 6 jít ven za kámošema
NO 7 si koupit fíka
NO 11 někdy chodit ven, když zrovna chci
NO 13 terorizovat své okolí, terorizuji je
NO 14 hrát na počítači
NO 15 bonbony
NO 17 být dlouho venku
NO 21 chodit ven, tak se s nimi nebavím
NO 22 chodit ven, tak jsem hodně dlouho naštvaná
NO 23 počítač
NO 29 jezdit za kamarádama

Ozn Hodnotová škála (21 – 32)
ač-
ní

Odpověď

- NO 1 chodit na fotbal
NO 5 chodit ven
NO 9 být dýl venku
NO 10 poslouchat rádio, chodit na aerobic
NO 12 -----
NO 16 tak to nesmím dělat
NO 18 to, co nechci, já k tomu mám námitky a dostanu přes hubu
NO 20 hraní na PC, tak nechápu proč a jsem na ně naštvaný
NO 25 být dlouho u televize
NO 26 učit, tak jsem rád
NO 27 poslouchat hudbu
NO 28 koukat se dlouho na televizi, přijít domů kdy chci
NO 30 jít ven, tak jdu stejně
NO 31 jet na kole někam dál než jen okolo domu

2. EMOČNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)
ač-
ní

Odpověď

- NO 2 s ostatními nemůžu nikam jít
NO 5 chodit ven
NO 6 jít ven za kámošema
NO 10 poslouchat rádio, chodit na aerobic
NO 11 někdy chodit ven, když zrovna chci
NO 13 terorizovat své okolí, terorizuji je

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)
ač-
ní

Odpověď

- NO 1 chodit na fotbal
NO 7 si koupit fíka
NO 9 být dýl venku
NO 12 -----
NO 17 být dlouho venku
NO 21 chodit ven, tak se s nimi nebavím

NO 14	hrát na počítači	NO 25	být dlouho u televize
NO 15	bonbony	NO 28	koukat se dlouho na televizi, přijít domů kdy chci
NO 16	tak to nesmím dělat		
NO 18	to, co nechci, já k tomu mám námitky a dostanu přes hubu		
NO 20	hraní na PC, tak nechápu proč a jsem na ně naštvaný		
NO 22	chodit ven, tak jsem hodně dlouho naštvaná		
NO 23	počítač		
NO 26	učit, tak jsem rád		
NO 27	poslouchat hudbu		
NO 29	jezdit za kamarádama		
NO 30	jít ven, tak jdu stejně		
NO 31	jet na kole někam dál než jen okolo domu		

3. PASIVNÍ COPING

Ozn **Hodnotová škála (6 - 15)**
ač-
ní

Odpověď

NO 1	chodit na fotbal
NO 6	jít ven za kámošema
NO 7	si koupit fíka
NO 10	poslouchat rádio, chodit na aerobic
NO 13	terorizovat své okolí, terorizuji je
NO 14	hrát na počítači
NO 15	bonbony
NO 16	tak to nesmím dělat
NO 17	být dlouho venku
NO 21	chodit ven, tak se s nimi nebavím
NO 22	chodit ven, tak jsem hodně dlouho naštvaná

Ozn **Hodnotová škála (16 - 24)**
ač-
ní

Odpověď

NO 2	s ostatními nemůžu nikam jít
NO 5	chodit ven
NO 9	být dyl venku
NO 11	někdy chodit ven, když zrovna chci
NO 12	-----
NO 18	to, co nechci, já k tomu mám námitky a dostanu přes hubu
NO 20	hraní na PC, tak nechápu proč a jsem na ně naštvaný
NO 23	počítač
NO 25	být dlouho u televize
NO 26	učit, tak jsem rád
NO 27	poslouchat hudbu

NO 31 jet na kole někam dál než jen okolo domu

NO 28 koukat se dlouho na televizi, přijít domů kdy chci

NO 29 jezdit za kamarádama

NO 30 jít ven, tak jdu stejně

Kognitivní rozhodování

Obě skupiny dětí v tomto případě uvádějí, jaké konkrétní zákazy od rodičů jim vadí. Většinou neuvádějí, co s tím dělají. Pouze někteří odpověděli, že jsou kvůli zákazům naštvaní nebo je stejně poruší. Avšak rozdíl zaměřující se na kognitivní strategii copingu nebyl prokázán.

Emoční coping

Z odpovědí dětí zařazených v obou skupinách vyplývá, že jim nejčastěji vadí zákazy týkající se toho, že nemohou jít ven za kamarády. Je zřejmé, že jejich vrstevníci jim do určité míry poskytují podporu. Rozdíl mezi skupinami zde také není patrný.

Pasivní coping

Děti v první skupině více uvádějí snahu o řešení v této situaci (př). Zatímco ve druhé skupině to uvedlo pouze jedno dítě. Většinou však děti uvádějí jen konkrétní zákazy, které dostávají od rodičů.

Otázka č. 11 - Když mi máma a/nebo táta nekoupí

...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn Hodnotová škála (8 – 20)
ač-
ní

	<u>Odpověď</u>
NO 2	to, co chci, tak mi to vadí, protože to mají ostatní a já ne
NO 6	kredit
NO 7	tak si na to ušetřím
NO 11	to co mi dlouho (zřejmě slibovali)
NO 13	Budvar tak si ho musím koupit sám
NO 14	nový počítač
NO	to, co má většina kamarádů ze třídy

Ozn Hodnotová škála (21 – 32)
ač-
ní

	<u>Odpověď</u>
NO 1	to, co chci
NO 5	zmrzlinu
NO 9	tak jdu za druhým bráchou☺
NO 10	cédéčka
NO 12	něco, tak mi to nevadí, protože už jsem zvyklý.
NO 16	tak to buď nemám nebo za svý
NO	-----

15		18	
NO	tatranku	NO	něco k jídlu, co jsem chtěl, tak
17		20	musím jíst to, co jsem nechtěl
NO	kredit, tak je stejně ukecám	NO	pokouším se je přemluvit, a
21		25	když se mi to nepovede tak
			jsem našťvaná
NO	to, co chci, tak na ně moc našťvaná	NO	lízátko
22	nejsem	26	
NO	zmrzlinu	NO	-----
23		27	
NO	to, na co mám chuť	NO	tak mi to vadí hodně, protože
29		28	chci něco nového a nemůžu to
			mít
		NO	nějakou vě, mrzí mě to
		30	
		NO	oblečení pro sebe, tak třeba
		31	tátovi vyčtu, že si kupuje to a
			to a taky mu nic neříkám

2. EMOČNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ače-
ní

	Odpověď
NO 2	to, co chci, tak mi to vadí, protože to mají ostatní a já ne
NO 5	zmrzlinu
NO 6	kredit
NO 10	céděčka
NO 11	to co mi dlouho (zřejmě slibovali)
NO 13	Budvar tak si ho musím koupit sám
NO 14	nový počítač
NO 15	to, co má většina kamarádů ze třídy
NO 16	tak to buď nemám nebo za svý
NO 18	-----
NO 20	něco k jídlu, co jsem chtěl, tak musím jíst to, co jsem nechtěl

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ače-
ní

	Odpověď
NO 1	to, co chci
NO 7	tak si na to ušetřím
NO 9	tak jdu za druhým bráchou☺
NO 12	něco, tak mi to nevadí, protože už jsem zvyklý.
NO 17	tatranku
NO 21	kredit, tak je stejně ukecám
NO 25	pokouším se je přemluvit, a když se mi to nepovede tak jsem našťvaná
NO 28	tak mi to vadí hodně, protože chci něco nového a nemůžu to mít

NO 22	to, co chci, tak na ně moc našťvaná nejsem
NO 23	zmrzlinu
NO 26	lízátko
NO 27	-----
NO 29	to, na co mám chuť
NO 30	nějakou vě, mrzí mě to
NO 31	oblečení pro sebe, tak třeba tátovi vyčtu, že si kupuje to a to a taky mu nic neříkám

3. PASIVNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ač-
ní

Odpověď

NO 1	to, co chci
NO 6	kredit
NO 7	tak si na to ušetřím
NO 10	cédéčka
NO 13	Budvar tak si ho musím koupit sám
NO 14	nový počítač
NO 15	to, co má většina kamarádů ze třídy
NO 16	tak to buď nemám nebo za svý
NO 17	tatranku
NO 21	kredit, tak je stejně ukecám
NO 22	to, co chci, tak na ně moc našťvaná nejsem
NO 31	oblečení pro sebe, tak třeba tátovi vyčtu, že si kupuje to a to a taky mu nic neříkám

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ač-
ní

Odpověď

NO 2	to, co chci, tak mi to vadí, protože to mají ostatní a já ne
NO 5	zmrzlinu
NO 9	tak jdu za druhým bráchou☺
NO 11	to co mi dlouho (zřejmě sli- bovali)
NO 12	něco, tak mi to nevadí, proto- že už jsem zvyklý.
NO 18	-----
NO 20	něco k jídlu, co jsem chtěl, tak musím jíst to, co jsem nechtěl
NO 23	zmrzlinu
NO 25	pokouším se je přemluvit, a když se mi to nepovede tak jsem našťvaná
NO 26	lízátko
NO 27	-----
NO 28	tak mi to vadí hodně, protože chci něco nového a nemůžu to mít
NO 29	to, na co mám chuť
NO 30	nějakou vě, mrzí mě to

Kognitivní rozhodování

Děti často chtějí mít všechno jako jejich spolužáci a vrstevníci, proto jsou často naštvaní, když jim to rodiče nekoupí. Některé děti se však snaží situaci nějakým způsobem vyřešit – ušetří si na to, koupí si to za své peníze....V tomto rozdíl mezi oběma skupinami nejsou.

Emoční coping

Ani zde nejsou rozdíly v odpovědích příliš patrné. Hledání podpory v této situaci děti většinou nevolí, pouze v druhé skupině jeden žák uvedl, že jde požádat svého bratra.

Pasivní coping

V první skupině je více dětí, kteří uvádějí, že se snaží o aktivní řešení v situacích, kdy jim rodiče nekoupí, to co si přejí. Ve druhé skupině toto skoro nikdo neuvádí.

Otázka č. 13 - Když večer nemohu...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn Hodnotová škála (8 – 20)
ač-
ní

Odpověď

- NO 2 dívat se na televizi, tak mi vadí, že nevidím, to co chci
- NO 6 se třeba dívat na nějaký pěkný film, protože mám hodně učení
- NO 7 jít ven
- NO 11 jít ven, když ostatní můžou
- NO 13 *nechat vybuchnout nějakou soustavu, udělám 12 supernov*
- NO 14 hrát na počítači
- NO 15 hrát na PC a musím jít spát
- NO 17 pouštět hudbu na 300 W
- NO 21 jít spát a musím se učit
- NO 22 ven, tak jsem naštvaná

Ozn Hodnotová škála (21 – 32)
ač-
ní

Odpověď

- NO 1 koukat dlouho na televizi
- NO 5 ven
- NO 9 jít ven, když zrovna potřebuji
- NO 10 poslouchat rádio, jít na aerobic
- NO 12 jít s přáteli ven, rodiče mi o tom dělají týden přednášku
- NO 16 tak jdu spát (Ráno moudřejší večera)
- NO 18 ven nebo se dívat na televizi
- NO 20 jít ven, tak musím zůstat doma
- NO 25 jít za kámošema, protože se o mě rodiče bojí, nebo na diskotéku
- NO 26 koukat na televizi, tak zalezu do pokojíčku a koukám na svoji TV

NO jít na PC
23
NO se dívat na televizi
29

NO poslouchat hudbu
27
NO jít ven na diskotéku
28
NO jít do Palm Beach tak mě to
30 štve
NO ven nebo s kámošema z města
31 jít alespoň jednou na diskoté-
ku

2. EMOČNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

**ače-
ní**

Odpověď

NO 2 dívat se na televizi, tak mi vadí, že neu-
vidím, to co chci
NO 5 ven
NO 6 se třeba dívat na nějaký pěkný film, pro-
tože mám hodně učení
NO poslouchat rádio, jít na aerobic
10
NO jít ven, když ostatní můžou
11
NO *nechat vybuchnout nějakou soustavu,*
13 *udělám 12 supernov*
NO hrát na počítači
14

NO hrát na PC a musím jít spát
15
NO tak jdu spát (Ráno moudřejší večera)
16
NO ven nebo se dívat na televizi
18
NO jít ven, tak musím zůstat doma
20
NO ven, tak jsem naštvaná
22
NO jít na PC
23
NO koukat na televizi, tak zalezu do pokojíčku a koukám na svoji TV
26

NO poslouchat hudbu
27
NO se dívat na televizi
29
NO jít do Palm Beach tak mě to štve
30

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

**ače-
ní**

Odpověď

NO 1 koukat dlouho na televizi

NO 7 jít ven
NO 9 jít ven, když zrovna potřebuji

NO jít s přáteli ven, rodiče mi o
12 tom dělají týden přednášku
NO pouštět hudbu na 300 W
17
NO jít spát a musím se učit
21

NO jít za kámošema, protože se o
25 mě rodiče bojí, nebo na disko-
tému

NO jít ven na diskotéku
28

NO 31 ven nebo s kámošema z města jít alespoň jednou na diskotéku

3. PASIVNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ač-
ní

Odpověď

NO 1 koukat dlouho na televizi

NO 6 se třeba dívat na nějaký pěkný film, protože mám hodně učení

NO 7 jít ven

NO 10 poslouchat rádio, jít na aerobic

NO 13 *nechat vybuchnout nějakou soustavu, udělám 12 supernov*

NO 14 hrát na počítači

NO 15 hrát na PC a musím jít spát

NO 16 tak jdu spát (Ráno moudřejší večera)

NO 17 pouštět hudbu na 300 W

NO 21 jít spát a musím se učit

NO 22 ven, tak jsem naštvaná

NO 31 ven nebo s kámošema z města jít alespoň jednou na diskotéku

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ač-
ní

Odpověď

NO 2 dívat se na televizi, tak mi vadí, že neuvidím, to co chci

NO 5 ven

NO 9 jít ven, když zrovna potřebuji

NO 11 jít ven, když ostatní můžou

NO 12 jít s přáteli ven, rodiče mi o tom dělají týden přednášku

NO 18 ven nebo se dívat na televizi

NO 20 jít ven, tak musím zůstat doma

NO 23 jít na PC

NO 25 jít za kámošema, protože se o mě rodiče bojí, nebo na diskotéku

NO 26 koukat na televizi, tak zalezu do pokojíčku a koukám na svoji TV

NO 27 poslouchat hudbu

NO 28 jít ven na diskotéku

NO 29 se dívat na televizi

NO 30 jít do Palm Beach tak mě to štve

Kognitivní rozhodování

Většina dětí opět uvádí konkrétní věci, které nemohou večer dělat. Reakce na tyto zákazy už neuvádějí, proto zde souvislost mezi řešením problému a kognitivní strategií copingu nenajdeme. Děti neuvádějí snahu o řešení.

Emoční coping

V případě této otázky můžeme pozorovat, že ve druhé skupině děti většinou uvádějí, že jim vadí, že nemohou jít večer ven za kamarády. Jsou pro ně podporou. V první skupině děti udávají, že jim spíše vadí, že se nemohou dívat na televizi, být u počítače a jiné podobné aktivity.

Pasivní coping

Ani zde souvislost mezi řešením problému a pasivní strategií copingu není patrná, i když v první skupině byli někteří, kteří uvádí, že zákazy neřeší, berou to tak, jak to je (zůstanu doma...).

C) Otázky zatěžující dítě přikázanými povinnostmi

Otázka č. 6 - Když mě máma/a nebo táta nutí (do)

...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn ač- ní	Hodnotová škála (8 – 20)	Ozn ač- ní	Hodnotová škála (21 – 32)
	<u>Odpověď</u>		<u>Odpověď</u>
NO 2	do učení, tak mi vadí, že mi zavřou dveře a nevšímají si mě	NO 1	jít ven
NO 6	do jídla, který mi nechutná	NO 5	do věcí, které nechci
NO 7	gymnastiky, která mě neba	NO 9	učení
NO 11	učení	NO 10	uklizení
NO 13	šprtát se, jsem naštvanej	NO 12	něčeho do čeho se mi nechce, tak nepoprosí a jdou si to udělat sami
NO 14	věcí, které nemám rád	NO 16	... (do něčeho), tak asi budu muset
NO 15	uklizení nádobí	NO 18	A já nechci být nucena, tak se pohádáme
NO 17	do sportů, co mě nebaví	NO 20	venčení psa víckrát denně, tak jsem naštvanej a odsekávám
NO 21	uklizení-tak mě to štve, protože nemůžu ven	NO 25	do uklizení, venčení psa, učení
NO 22	něčeho, co nechci, tak to neudělám a oni zase řvou	NO 26	do učení, tak neposlechnu
NO 23	učení	NO 27	jíst
NO 29	věšení prádla a uklizení	NO 28	práce, kterou nechci
		NO	učení

30

NO

učení, uklízení

31

2. EMOČNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ače-
ní

Odpověď

NO 2 do učení, tak mi vadí, že mi zavřou dveře a nevšímají si mě

NO 5 do věcí, které nechci

NO 6 do jídla, který mi nechutná

NO uklízení
10NO učení
11NO šprtat se, jsem naštvanej
13NO věcí, které nemám rád
14NO uklízení nádobí
15NO ... (do něčeho), tak asi budu muset
16NO A já nechci být nucena, tak se pohá-
18 dámeNO venčení psa víckrát denně, tak jsem naštvaný a odsekávám
20NO něčeho, co nechci, tak to neudělám a oni zase řvou
22NO učení
23NO do učení, tak neposlechnu
26NO jíst
27NO věšení prádla a uklízení
29NO učení
30NO učení, uklízení
31

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ače-
ní

Odpověď

NO 1 jít ven

NO 7 gymnastiky, která mě neba

NO 9 učení

NO něčeho do čeho se mi nechce,
12 tak nepoprosí a jdou si to udě-
lat samiNO do sportů, co mě nebaví
17NO uklízení-tak mě to štve, proto-
21 že nemůžu venNO do uklízení, venčení psa, uče-
25 níNO práce, kterou nechci
28

3. PASIVNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ač-
ní

Odpověď

NO 1 jít ven

NO 6 do jídla, který mi nechutná

NO 7 gymnastiky, která mě neba

NO uklízení

10

NO šprtat se, jsem naštvanej

13

NO věci, které nemám rád

14

NO uklízení nádobí

15

NO ... (do něčeho), tak asi budu muset

16

NO do sportů, co mě nebaví

17

NO uklízení-tak mě to štve, protože nemůžu
ven

21

NO něčeho, co nechci, tak to neudělám a oni
zase řvou

22

NO učení, uklízení

31

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ač-
ní

Odpověď

NO 2 do učení, tak mi vadí, že mi
zavřou dveře a nevšímají si
mě

NO 5 do věcí, které nechci

NO 9 učení

NO učení

11

NO něčeho do čeho se mi nechce,
tak nepoprosí a jdou si to udě-
lat sami

12

NO A já nechci být nucena, tak se
pohádáme

18

NO venčení psa víckrát denně, tak
jsem naštvaný a odsekávám

20

NO učení

23

NO do uklízení, venčení psa, uče-
ní

25

NO do učení, tak neposlechnu

26

NO jíst

27

NO práce, kterou nechci

28

NO věšení prádla a uklízení

29

NO učení

30

Kognitivní rozhodování

Všechny děti chápou domácí práce jako povinnost, kterou musí doma vykonávat. Popisují co všechno neradi dělají (uklízení, venčení psa). Jako povinnost také chápou, když je rodiče nutí do učení. Ve druhé skupině je patrné, že některé děti dokáží vzdorovat a snaží se aktivně jednat. V první skupině to děti neuvádějí.

Emoční coping

Souvislost mezi řešením problému a strategií emočního copingu z odpovědí na tuto otázku není patrná. Žádné rozdíly mezi odpověďmi dětí v tomto směru nejsou.

Pasivní coping

V rámci této kategorie můžeme pozorovat rozdíl mezi skupinami dětí zejména v tom, jak se staví k povinnostem, které jim rodiče doma nakazují. Děti v první skupině se více snaží aktivně řešit situaci, zatímco v druhé skupině to děti neuvádějí.

Otázka č. 8 - Když doma musím ...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn ače- ní	Hodnotová škála (8 – 20)	Ozna čení	Hodnotová škála (21 – 32)
	<u>Odpověď</u>		<u>Odpověď</u>
NO 2	vynést koš, tak mi vadí to, že to nemůžu udělat za chvíli	NO 1	mýt nádobí
NO 6	škrábání brambor, to fakt nemusím	NO 5	uklidit
NO 7	si pouštět muziku na 300W	NO 9	uklízet
NO 11	utírat prach, hlídat sourozence, když mám něco jinýho	NO 10	uklízet
NO 13	luxovat zahradu	NO 12	pomáhat, tak mi vadí, že mě za to nepochválí nebo ani nepoprosí a neděkují
NO 14	vynášet odpadky	NO 16	uklízet svůj pokoj
NO 15	brzy spát	NO 18	uklízet nebo hlídat bráchu
NO 17	dělat poskoka	NO 20	uklízet, tak je toho vždycky moc najednou
NO 21	poslouchat ty jejich hádky	NO 25	uklízet nebo venčit psa
NO 22	uklízet, tak to trvá děsně dlouho	NO 26	uklízet, tak se na to vykašlu
NO 23	uklízet	NO 27	sedět v blízkosti mé macechy
NO 29	pracovat	NO 28	uklízet, mít nádobí atd.
		NO 30	uklízet
		NO 31	uklízet

2. EMOČNÍ COPING

Ozn ače- ní	Hodnotová škála (6 - 15)	Ozna čení	Hodnotová škála (16 - 24)
	<u>Odpověď</u>		<u>Odpověď</u>
NO 2	vynést koš, tak mi vadí to, že to nemůžu udělat za chvíli	NO 1	mýt nádobí

NO 5	uklidit	NO 7	si pouštět muziku na 300W
NO 6	škrábání brambor, to fakt nemusím	NO 9	uklízet
NO 10	uklízet	NO 12	pomáhat, tak mi vadí, že mě za to nepochválí nebo ani nepoprosí a neděkují
NO 11	utírat prach, hlídat sourozence, když mám něco jinýho	NO 17	dělat poskoka
NO 13	luxovat zahradu	NO 21	poslouchat ty jejich hádky
NO 14	vynášet odpadky	NO 25	uklízet nebo venčit psa
NO 15	brzy spát	NO 28	uklízet, mít nádobí atd.
NO 16	uklízet svůj pokoj		
NO 18	uklízet nebo hlídat bráchu		
NO 20	uklízet, tak je toho vždycky moc na- jednou		
NO 22	uklízet, tak to trvá děsně dlouho		
NO 23	uklízet		
NO 26	uklízet, tak se na to vykašlu		
NO 27	sedět v blízkosti mé macechy		
NO 29	pracovat		
NO 30	uklízet		
NO 31	uklízet		

3. PASIVNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)
ač-
ní

	<u>Odpověď</u>
NO 1	mýt nádobí
NO 6	škrábání brambor, to fakt nemusím
NO 7	si pouštět muziku na 300W
NO 10	uklízet
NO 13	luxovat zahradu
NO 14	vynášet odpadky

Ozna Hodnotová škála (16 - 24)
čení

	<u>Odpověď</u>
NO 2	vynést koš, tak mi vadí to, že to nemůžu udělat za chvíli
NO 5	uklidit
NO 9	uklízet
NO 11	utírat prach, hlídat sourozence, když mám něco jinýho
NO 12	pomáhat, tak mi vadí, že mě za to nepochválí nebo ani nepoprosí a neděkují
NO 18	uklízet nebo hlídat bráchu

NO 15	brzy spát	NO 20	uklízet, tak je toho vždycky moc najednou
NO 16	uklízet svůj pokoj	NO 23	uklízet
NO 17	dělat poskoka	NO 25	uklízet nebo venčit psa
NO 21	poslouchat ty jejich hádky	NO 26	uklízet, tak se na to vykašlu
NO 22	uklízet, tak to trvá děsně dlouho	NO 27	sedět v blízkosti mé macechy
NO 31	uklízet	NO 28	uklízet, mít nádobí atd.
		NO 29	pracovat
		NO 30	uklízet

Kognitivní rozhodování

Tato otázka je z hlediska odpovědí dětí velice podobná té předcházející. Uvádějí konkrétní věci, které doma musí. V odpovědích rozdíl mezi oběma skupinami není, tudíž ani tady se souvislost nepotvrdila.

Emoční coping

Ani u této strategie nemůže z odpovědí dětí zjistit souvislost mezi řešením problému a emočním copingem. Hledání podpory či nějaká rozptylující aktivita se v odpovědích žáků neprojevuje.

Pasivní coping

I v tomto případě jsou odpovědi dětí spíše konkrétní a v rámci pasivního copingu tu nejsou moc velké rozdíly. Dá se pouze konstatovat, že některé děti zařazené ve druhé skupině volí jako řešení v této situaci únik.

D) otázky zjišťující problematiku trestů ze strany rodičů

Otázka č. 5 - Když dostanu špatnou známku, máma a/nebo táta...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn Hodnotová škála (8 – 20)
ač-
ní

Odpověď

- NO 2 na mě někdy křičí, abych se učila
NO 6 mi dají docela dlouhýho zaracha

Ozn Hodnotová škála (21 – 32)
ač-
ní

Odpověď

- NO 1 Se zlobí
NO 5 mi nic neřeknou, pokud to
není často

NO 7 mě za to nepochválí

NO mě seřvou

11
NO mě donutí šprtát se

13

NO mi zakážou televizi

14

NO mě nutí učit se

15

NO zakáže být dlouho venku

17

NO jsou na mě naštvání a dají mi zaracha

21

NO začnou křičet

22

NO jsou na mě naštvání

23

NO se na mě rozzlobí

29

NO 9 -----

NO mi řeknou, že se to dá opravit

10

NO mě za to okřiknou nebo mi to
12 vyčtou, i když měli stejnou
nebo horší známku

NO mě právem upozorní na to, že
16 je to špatně

NO mě mlátí a řve na mě

18

NO nadávají možná až moc

20

NO mě seřve a mám domácí vě-
25 zení a seberou mi mobil

NO mě nutí učit až prej zčernám

26

NO mě potrestá

27

NO mi nedají prachy nebo ne-
28 můžu jít ven

NO jsou nazlobení

30

NO mi řeknou, ať se jdu učit

31

2. EMOČNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ače-
ní

Odpověď

NO 2 na mě někdy křičí, abych se učila

NO 5 mi nic neřeknou, pokud to není často

NO 6 mi dají docela dlouhýho zaracha

NO mi řeknou, že se to dá opravit

10

NO mě seřvou

11

NO mě donutí šprtát se

13

NO mi zakážou televizi

14

NO mě nutí učit se

15

NO mě právem upozorní na to, že je to špat-
16 ně

NO mě mlátí a řve na mě

18

NO nadávají možná až moc

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ače-
ní

Odpověď

NO 1 Se zlobí

NO 7 mě za to nepochválí

NO 9 -----

NO mě za to okřiknou nebo mi to
12 vyčtou, i když měli stejnou
nebo horší známku

NO zakáže být dlouho venku

17

NO jsou na mě naštvání a dají mi
21 zaracha

NO mě seřve a mám domácí vě-
25 zení a seberou mi mobil

NO mi nedají prachy nebo ne-
28 můžu jít ven

20	
NO	začnou křičet
22	
NO	jsou na mě naštvaní
23	
NO	mě nutí učit až prej zčernám
26	
NO	mě potrestá
27	
NO	se na mě rozzlobí
29	
NO	jsou nazlobení
30	
NO	mi řeknou, ať se jdu učit
31	

3. PASIVNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

ač-
ní

Odpověď

NO 1	se zlobí
NO 6	mi dají docela dlouhýho zaracha
NO 7	mě za to nepochválí
NO	mi řeknou, že se to dá opravit
10	
NO	mě donutí šprtát se
13	
NO	mi zakážou televizi
14	
NO	mě nutí učit se
15	
NO	mě právem upozorní na to, že je to špat- ně
16	
NO	zakáže být dlouho venku
17	
NO	jsou na mě naštvaní a dají mi zaracha
21	
NO	začnou křičet
22	
NO	mi řeknou, ať se jdu učit
31	

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

ač-
ní

Odpověď

NO 2	na mě někdy křičí, abych se učila
NO 5	mi nic neřeknou, pokud to není často
NO 9	-----
NO	mě seřvou
11	
NO	mě za to okřiknou nebo mi to vyčtou, i když měli stejnou nebo horší známku
12	
NO	mě mlátí a řve na mě
18	
NO	nadávají možná až moc
20	
NO	jsou na mě naštvaní
23	
NO	mě seřve a mám domácí vě- zení a seberou mi mobil
25	
NO	mě nutí učit až prej zčernám
26	
NO	mě potrestá
27	
NO	mi nedají prachy nebo ne- můžu jít ven
28	
NO	se na mě rozzlobí
29	
NO	jsou nazlobení
30	

Kognitivní rozhodování

Děti v obou skupinách většinou vyjadřují to, jak se chovají v takové situaci rodiče (křičí, nadávají,...). Dětem to vadí a často jsou z toho smutní. Větší aktivita u dětí zařazených ve druhé skupině však není patrná, nepopisují žádné aktivní řešení. To nepopisují ani děti v první skupině.

Emoční coping

Děti ve druhé skupině většinou uvádějí, že za špatnou známku dostanou zákaz jít ven, za kamarády. To dětem vadí, jelikož čas strávený mezi vrstevníky v tomto věkovém období, je pro děti důležitý. Děti v první skupině spíše popisují chování rodičů.

Pasivní coping

V rámci této strategie tady rozdíl mezi oběma skupinami dětí nejsou. Nikdo z dětí neuvádí, že nějaké únikové řešení situace.

Otázka č. 10 - Když něco špatného provedu, tak mi máma a/nebo táta ...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ

Ozn ač- ní	Hodnotová škála (8 – 20)	Ozn ač- ní	Hodnotová škála (21 – 32)
	<u>Odpověď</u>		<u>Odpověď</u>
NO 2	vynadá a pošle mě do pokoje	NO 1	vynadají
NO 6	vynadají a to hodinovou přednáškou, ale mají pravdu☺	NO 5	něco zakáže nebo mi sebere snowboard
NO 7	dá do držky	NO 9	tak z toho dělají moc velkou vědu
NO 11	zakážou mi to, na co se hodně těším	NO 10	vynadají
NO 13	koupí hamburgera	NO 12	vrazí lepáka a řeknou, ať to napravím
NO 14	vynadají, přinejhorším dají nějakou tu „výhovnou“	NO 16	sdělí, že dělám blbost
NO 15	zakáže oblíbené činnosti	NO 18	dají zaracha a zmlátí mě
NO 17	vynadá	NO 20	vynadají a něco zakážou
NO 21	zakážou chodit mezi kamarády a vezmou mi mobil	NO 25	vynadají a nebo dostanu facku
NO 22	dají zaracha	NO 26	zakážou počítač
NO 23	na mě křičí	NO 27	potrestají

NO 29 vynadá

NO 28 nadávají a nemůžu jít ven

NO 30 zakážou počítač

NO 31 vynadají a nebo mi dají facku

2. EMOČNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)
ač-
ní

Odpověď

NO 2 vynadá a pošle mě do pokoje
NO 5 něco zakáže nebo mi sebere snowboard
NO 6 vynadají a to hodinovou přednáškou, ale mají pravdu 😊
NO 10 vynadají
NO 11 zakážou mi to, na co se hodně těším
NO 13 koupí hamburgera
NO 14 vynadají, přinejhorším dají nějakou tu „výchovnou“
NO 15 zakáže oblíbené činnosti
NO 16 sdělí, že dělám blbost
NO 18 dají zaracha a zmlátí mě
NO 20 vynadají a něco zakážou
NO 22 dají zaracha
NO 23 na mě křičí
NO 26 zakážou počítač
NO 27 potrestají
NO 29 vynadá
NO 30 zakážou počítač
NO 31 vynadají a nebo mi dají facku

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)
ač-
ní

Odpověď

NO 1 vynadají
NO 7 dá do držky
NO 9 tak z toho dělají moc velkou vědu
NO 12 vrazí lepáka a řeknou, ať to napravím
NO 17 vynadá
NO 21 zakážou chodit mezi kamarády a vezmou mi mobil
NO 25 vynadají a nebo dostanu facku
NO 28 nadávají a nemůžu jít ven

3. PASIVNÍ COPING

Ozn **Hodnotová škála (6 - 15)**
ače-
ní

Odpověď

- NO 1 vynadají
 NO 6 vynadají a to hodinovou přednáškou, ale mají pravdu 😊
 NO 7 dá do držky

 NO 10 vynadají
 NO 13 koupí hamburgera
 NO 14 vynadají, přinejhorším dají nějakou tu „výchovnou“
 NO 15 zakáže oblíbené činnosti
 NO 16 sdělí, že dělám blbost
 NO 17 vynadá
 NO 21 zakážou chodit mezi kamarády a vezmou mi mobil
 NO 22 dají zaracha
 NO 31 vynadají a nebo mi dají facku

Ozn **Hodnotová škála (16 - 24)**
ače-
ní

Odpověď

- NO 2 vynadá a pošle mě do pokoje
 NO 5 něco zakáže nebo mi sebere snowboard
 NO 9 tak z toho dělají moc velkou vědu
 NO 11 zakážou mi to, na co se hodně těším
 NO 12 vrazí lepáka a řeknou, ať to napravím
 NO 18 dají zaracha a zmlátí mě
 NO 20 vynadají a něco zakážou
 NO 23 na mě křičí
 NO 25 vynadají a nebo dostanu facku
 NO 26 zakážou počítač
 NO 27 potrestají
 NO 28 nadávají a nemůžu jít ven
 NO 29 vynadá
 NO 30 zakážou počítač

Kognitivní rozhodování

I tady děti v obou skupinách většinou popisují chování rodičů v dané situaci. Nepopisují své reakce ani to, co by dělaly. Souvislost mezi řešením problému a strategií tohoto copingu se nedá potvrdit.

Emoční coping

Některým dětem zařazeným ve druhé skupině na této situaci vadí především to, že kvůli rozzlobení rodičů nemohou chodit za kamarády. Ukazuje se, že kamarádi jsou opravdu velkou podporou. Děti v první skupině to uvádějí méně.

Otázka č. 12 - Když dostanu od mámy a/nebo táty výprask, tak ...

1. KOGNITIVNÍ ROZHODOVÁNÍ**Ozn Hodnotová škála (8 – 20)****ač-
ní**Odpověď

- NO 2 mi vadí, že si mě nevšímají třeba dny dny
 NO 6 mě to mrzí
 NO 7 jsem naštvanej
 NO 11 nedostávám žádný výprask
 NO 13 venku svítí sluníčko
 NO 14 se jim musím vyhýbat
 NO 15 mě to nebolí, a tak mohu zlobit dál
 NO 17 se naštvu
 NO 21 mě to mrzí a brečím v pokoji
 NO 22 bych jim něco řekla
 NO 23 -----
 NO 29 brečím

Ozn Hodnotová škála (21 – 32)**ač-
ní**Odpověď

- NO 1 mám jelita na pozadí
 NO 5 nedostanu, nebo se naštvu
 NO 9 nedostávám
 NO 10 mě to mrzí
 NO 12 -----
 NO 16 mě bolí zadek
 NO 18 se nic neděje, protože ho dostávám denně
 NO 20 -----
 NO 25 jdu do pokoje a brečím vzteky
 NO 26 jsem na ně naštvanej.
 NO 27 je mi to jedno
 NO 28 mi to hodně vadí. Mohli by mi dát alespoň facku.
 NO 30 ho nedostanu
 NO 31 se naštvu a jdu radši do pokoje

2. EMOČNÍ COPING**Ozn Hodnotová škála (6 - 15)****ač-
ní**Odpověď

- NO 2 mi vadí, že si mě nevšímají třeba dny dny
 NO 5 nedostanu, nebo se naštvu
 NO 6 mě to mrzí
 NO 10 mě to mrzí
 NO 11 nedostávám žádný výprask
 NO 13 venku svítí sluníčko
 NO 14 se jim musím vyhýbat

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)**ač-
ní**Odpověď

- NO 1 mám jelita na pozadí
 NO 7 jsem naštvanej
 NO 9 nedostávám
 NO 12 -----
 NO 17 se naštvu
 NO 21 mě to mrzí a brečím v pokoji
 NO 25 jdu do pokoje a brečím vzteky

NO 15 mě to nebolí, a tak mohu zlobit dál
 NO 16 mě bolí zadek
 NO 18 se nic neděje, protože ho dostávám denně
 NO 20 -----
 NO 22 bych jim něco řekla
 NO 23 -----
 NO 26 jsem na ně naštvanej.
 NO 27 je mi to jedno
 NO 29 brečím
 NO 30 ho nedostanu
 NO 31 se naštvu a jdu radši do pokoje

NO 28 mi to hodně vadí. Mohli by mi dát alespoň facku.

3. PASIVNÍ COPING

Ozn Hodnotová škála (6 - 15)

**ač-
ní**

Odpověď

NO 1 mám jelita na pozadí
 NO 6 mě to mrzí
 NO 7 jsem naštvanej
 NO 10 mě to mrzí
 NO 13 venku svítí sluníčko
 NO 14 se jim musím vyhýbat
 NO 15 mě to nebolí, a tak mohu zlobit dál
 NO 16 mě bolí zadek
 NO 17 se naštvu
 NO 21 mě to mrzí a brečím v pokoji
 NO 22 bych jim něco řekla
 NO 31 se naštvu a jdu radši do pokoje

Ozn Hodnotová škála (16 - 24)

**ač-
ní**

Odpověď

NO 2 mi vadí, že si mě nevšímají třeba dny dny
 NO 5 nedostanu, nebo se naštvu
 NO 9 nedostávám
 NO 11 nedostávám žádný výprask
 NO 12 -----
 NO 18 se nic neděje, protože ho dostávám denně
 NO 20 -----
 NO 23 -----
 NO 25 jdu do pokoje a brečím vzteky
 NO 26 jsem na ně naštvanej.
 NO 27 je mi to jedno
 NO 28 mi to hodně vadí. Mohli by mi dát alespoň facku.
 NO 29 brečím
 NO 30 ho nedostanu

Kognitivní rozhodování

Tady děti uvádějí v obou skupinách vyjádření negativních emocí nebo únik ze situace. Negativní emoce i únik jsou dětmi uvedeny v obou skupinách rovnoměrně. Aktivní řešení děti většinou nevolí.

Emoční coping

Na tuto otázku děti v obou skupinách vyjadřují negativní emoce. Hledání podpory ani rozptylující aktivitu neuvádějí. Souvislost zde není potvrzena.

Pasivní coping

Děti volící odchod do pokoje, jsou většinou děti zařazené ve druhé skupině. Podle odpovědí jsou daleko lítostivější než děti v první skupině. V první skupině někteří volí aktivnější řešení.

9. ZHODNOCENÍ VÝSLEDKŮ A DISKUSE

Postupnými kroky přes přípravu, zadání a vyhodnocení dat v rámci praktické části bylo dosaženo jistých závěrů. Zmíním závěry, opírající se o stanovené hypotézy a výzkumné otázky:

1. První hypotéza byla potvrzena z toho důvodu, že děti dokázaly uvést konkrétní problémové situace, uvědomit si je. Kdyby si jich nebyly vědomy nebo žádné stresové situace v jejich věku nezažívaly, dotazník by pro ně byl nevhodný. Všichni žáci odpovědi uvedli.
2. Zjištění míry užití jednotlivých copingových strategií je následující: U kognitivní strategie užívají děti nejvíce rozumového řešení problému ve střední míře (58,6%), taktéž v případě pasivního copingu je nejvíce zastoupena právě střední míra užití (51,7%). Emoční coping, tedy hledání emoční podpory v případě problému je nejvíce zastoupeno v nízké míře (55,2%).
3. Již ze zjištění uvedených fakt v rámci vyhodnocení předchozího bodu získáme odpověď na hypotézu třetí. Hypotéza o tom, že děti v průběhu puberty spíše nevyhledávají emoční podporu byla potvrzena. Míra užití této strategie se pohybovala v nízkých škálových hodnotách.
4. Hypotéza o souvislostech mezi řešením konkrétního problému a použitou copingovou strategií byla potvrzena částečně. Toto je okomentováno v rámci jednotlivých kategorií s uvedením, zda souvislosti byly či nebyly nalezeny. Někde byly nalezeny pouze v případě užití některé z copingových strategií. Okruhy otázek, které se týkaly převážně oblastí zákazů nebo povinností, nebyly se způsobem zvládání zátěže v hojné míře propojeny. Děti totiž uváděly konkrétní výčty zákazů a povinností bez jakéhokoliv následného řešení.

Porovnání zjištěných výsledků s již standardizovanými výsledky je nesnadné. Dotazník Problémové situace byl vytvořen prvotně pro účely výzkumu této diplomové práce. Z odpovědí žáků vyplývaly problémové situace charakteristické pro danou věkovou skupinu, které uvádějí např. autoři publikací Prchal J.¹⁴ nebo Vedralová J.¹⁵ Ani dotazník CCSC není standardizován a pro naše účely zkoumání byly použity pouze otázky, jež bylo možno zařadit do škál, mající určitou reliabilitu. Pro experimentální využití by musely být doplněny další jiné otázky. Jelikož se v průběhu práce upustilo od

¹⁴ Prchal, J.: Konflikty dospívajících dětí s rodiči, SPN, Praha 1970, 86.s

¹⁵ Vedralová, J.: Já se z těch rodičů zblázním, Portál, Praha 1997

vyhodnocení dotazníku TSE na zkoumání sebeobranu, nezjišťovali jsme ani souvislosti, které již byly v některých psychologických výzkumech poznány (např. Medved'ová, 1996-zkoumání souvislostí mezi schopností zvládat zátěž a sebeobrazem).

V rámci šetření nebyla zjišťována školní úspěšnost dětí ani žádné demografické faktory.

ZÁVĚR

Diplomová práce se snažila osvětlit problematiku copingu-zvládání zátěže, zjištění problémových situací u dětí v interakci s jejich rodiči a vzájemného hledání souvislostí. Z důvodu nestandardizovaných používaných metod ani dotazníků nelze vyvozovat konkrétní závěry. Výsledky, kterých bylo dosaženo, jsou použity pouze pro účely této diplomové práce. Pro experimentální využití by musely být doplněny o více reliabilních položek a zároveň by musely být zkoumány na mnohem větším počtu respondentů.

Dotazovaní žáci v tomto dotazníku odpovídali uspokojivě, avšak při práci s daty bylo zjištěno, že jeden konkrétní žák (NO 17) odpovídal neadekvátně, uváděl pouze výplody své fantazie. V rámci psychologického ^{báda} ^{ní} je totiž předem možno ba nutno počítat s všemožnými riziky. Přesto byl cíl práce splněn, byly provedeny všechny potřebné kroky k tomu, aby bylo možné poodhalit a nehlédnout na souvislosti mezi zvládáním zátěže a subjektivním vnímáním problémových situací mezi dítětem a jeho rodičem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- AYERS, T. S., SANDLER, I. N., WEST, S. G., ROOSA, M. W.(1996): A dispositional and situational assessment of children's coping: Trstiny alternative model sof coping. *Journal of Personality*, 64, s. 923-958
- BLATNÝ, M., KOHOUTEK, T.: Situačně kognitivní a osobnostní determinanty chování v zátěžové situaci. *Československá psychologie*, 2002, vol. 46, no. 2, s. 97-204
- ČANIGOVÁ, A: Strategie zvládania u detí prepubescentného veku. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, č. 35, 2000, s.110-120
- DOBEŠ, M.: Prvé skúsenosti s tréningovým programom na zvyšovanie pozitívneho sebaobrazu. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 34, 1999, č. 4, s. 351-355
- JEDLIČKA, J. a kol.: Děti a mládež v obtížných životních situacích. Praha: Themis, 2004, 478 s.
- KŘIVOHLAVÝ, J.: Psychologie zdraví. Praha: Portál, 2001, 279 s.
- LISÁ, L., Kňourková M.: Vývoj dítěte a jeho úskalí, Avicenum, Praha 1986, 274 s
- MATĚJČEK, Z.: Pojem psychické deprivace a subdeprivace. *Detská psychológia a patopsychológia*, 1987, s. 419-428
- MEDVEĎOVÁ, L':Faktory osobnosti a zvládanie stresu pubescenti. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 34, 1999, s. 3-12
- MEDVEĎOVÁ, L': Vplyv agresora a subjektívnej percepcie jeho zvládnutelnosti na preferenci a úroveň stratégií zvládania v ranej adolescenci. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 36, 2001, s. 291-310
- MEDVEĎOVÁ, L': Štruktúry sebaocenenia a lokalizácia kontroly jako moderátory zvládania stresu u pubescentov. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 31, 1996, s. 120-134
- MEGLOSA, J.: Zvládni svůj stres!, Editorial Satelit, Madrid, Spain, 1994
- NAKONEČNÝ, M.: Úvod do psychologie. Praha: Academia, 2003. 507 s.
- PRCHAL, J.: Konflikty dospívajících dětí s rodiči. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1970, 86 s.
- SMÉKAL, V.: Podpora optimálního rozvoje osobnosti dětí z prostředí minorit. Brno: Barrister a Principál, 2003, 197 s.
- SMÉKAL, V., MACEK, P.: Utváření a vývoj osobnosti. Psychologické sociální a pedagogické aspekty. Brno: Barrister a Principál, 2002, 264 s.

TAXOVÁ, J.: Pedagogicko psychologické zvláštnosti dospívání. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987, 273 s.

VÁGNEROVÁ, M.: Vývojová psychologie I. UK v Praze: Karolinum, 1997, 467 s.

VÁGNEROVÁ, M.: Základy psychologie. UK v Praze: Karolinum, 2004, 356 s.

VÁGNEROVÁ, M.: Kognitivní a sociální psychologie žáka základní školy. UK v Praze: Karolinum, 2001, 304 s.

VÁGNEROVÁ, M., VALENTOVÁ, L.: Psychický vývoj dítěte a jeho variability. UK v Praze: Karolinum, 1994, 115 s.

VEDRALOVÁ, J.: Já se z těch rodičů zblázním, Portál, Praha 1997, 167 s

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1, 2, 3	-	Dotazník Problémové situace
Příloha č. 4, 5, 6	-	Postup při kategorizování odpovědí Problémových situací
Příloha č. 7	-	Celá struktura dotazníku CCSC

Chlapec / dívka

Datum narození: 13.4.1991

Třída: 8A

Každé dítě zažije někdy situace v rodině, které mu nejsou příjemné.

POZORNĚ SI PŘEČTI ZAČÁTEK VĚTY A DOTVOŘ JI TAK, ABY VÝSLEDNÁ VĚTA VYJÁDŘILA SITUACI, KTERÁ TI VADÍ / TĚ TRÁPÍ.

Nemusíš se bát zneužití tvých odpovědí, dotazník je zcela anonymní. Je součástí dotazníkového šetření, které provádíme na Pedagogické fakultě. Výsledky tohoto výzkumu budou prezentovány v naší diplomové práci.

Děkujeme za spolupráci. Marcela Slámová, Pavla Novotná

Situace, které mně vadí / které by mně vadily:

1. Když mám malého sourozence, tak
mi vadí, když ho musím hlídat a nechce si hrát.
2. Když se máma s tátou nepohodnou, tak
mi vadí, že se hádají a křičí na sebe.
3. Když se rodiče rozvedli, tak
mi vadí, že se museli od sebe oddělit a teď.
4. Když (mi / mě / mně) můj sourozenec
mi vadí, když mi porouká a nadává.
5. Když dostanu špatnou známku, máma a / nebo táta
mi vadí, že na mě někdy křičí a někdy se utí.
6. Když mě máma a / nebo táta nutí (do)
co-činnosti, tak mi vadí, že mi raději dají a musí mi.
7. Když mně máma a / nebo táta zakazují
tak mi vadí, že s ostatními nemůžu nikam jít.
8. Když doma musím
uklízet, tak mi vadí, že se musím učit a zach.
9. Když se mámě a / nebo tátovi nelíbí můj kamarád, tak
mi vadí, že se s ním nemohu bavit.
10. Když něco špatného provedu, tak mi máma a / nebo táta
vytáhnou a pošlou mě do pokoje, ať mi vadí.
11. Když mi máma a / nebo táta nekoupí
to, co chci, tak mi vadí, protože mají peníze.
12. Když dostanu od mámy a / nebo táty výprask, tak
mi vadí, že si mě nemůžou líbit 2 dny.

13. Když večer nemohu

..mluvit se na televizi, tak mi vadí, si nemůžu d

14. Když se máma a / nebo táta rozzlobí, tak

..mimochodem se na mne dívá hlas

15. Když u nás doma

..je nějaká slova, tak mi vadí, si mimochodem

16. Když máma

.....

17. Když táta

..mimochodem nakupit psa, tak mi vadí, si to musím

18. Když mi rodiče nerozumí

..tak mi vadí, si mají jiný názor než já

19. Když se mámě a / nebo tátovi nelíbí, že trávím hodně času (u)

..příteli, tak mi vadí, si se s nimi hodně

Kromě uvedených situací napiš, prosím, ještě další, které ti mezi tebou a rodiči vadí.

.....
.....
.....
.....

Chlapec / dívka

Datum narození: 1999

Třída: VIII. A

Každé dítě zažije někdy situace v rodině, které mu nejsou příjemné.

POZORNĚ SI PŘEČTI ZAČÁTEK VĚTY A DOTVOŘ JI TAK, ABY VÝSLEDNÁ VĚTA VYJÁDŘILA SITUACI, KTERÁ TI VADÍ / TĚ TRÁPÍ.

Nemusíš se bát zneužití tvých odpovědí, dotazník je zcela anonymní. Je součástí dotazníkového šetření, které provádíme na Pedagogické fakultě. Výsledky tohoto výzkumu budou prezentovány v naší diplomové práci.

Děkujeme za spolupráci. Marcela Slámová, Pavla Novotná

Situace, které mně vadí / které by mně vadily:

1. Když mám malého sourozence, tak

..... to musím často klidat.

2. Když se máma s tátou nepohodnou, tak

..... mi je to jedno.

3. Když se rodiče rozvedli, tak

..... mi vadí, že musím jezdit sem kam.

4. Když (mi / mě / mně) můj sourozenec

..... říká, jmes mi muck, bylo aťd.

5. Když dostanu špatnou známku, máma a / nebo táta

..... někdy řekne ať dlouho venku.

6. Když mě máma a / nebo táta nutí (do)

..... do školy co mě nebaví.

7. Když mně máma a / nebo táta zakazují

..... být dlouho venku.

8. Když doma musím

..... dělat poslou.

9. Když se mámě a / nebo tátovi nelíbí můj kamarád, tak

..... to mi je jedno.

10. Když něco špatného provedu, tak mi máma a / nebo táta

..... vyvádí.

11. Když mi máma a / nebo táta nekoupí

..... nic.

12. Když dostanu od mámy a / nebo táty výprask, tak

..... a nařek.

13. Když večer nemohu

.....~~že~~ jsem posílal královnu 300 V.

14. Když se máma a / nebo táta rozzlobí, tak

.....máma říká že křivá

15. Když u nás doma

.....přijde přítel tak mám musím jít.

16. Když máma

.....přijde alevit přítel.

17. Když táta

.....máma tak mám musím jít.

18. Když mi rodiče nerozumí

.....máma říká

19. Když se mámě a / nebo tátovi nelíbí, že trávím hodně času (u)

.....máma říká

Kromě uvedených situací napiš, prosím, ještě další, které ti mezi tebou a rodiči vadí.

.....
.....
.....
.....

Chlapec / dívka

Datum narození: 12.10.1990

Třída: 8. B

Každé dítě zažije někdy situace v rodině, které mu nejsou příjemné.

POZORNĚ SI PŘEČTI ZAČÁTEK VĚTY A DOTVOŘ JI TAK, ABY VÝSLEDNÁ VĚTA VYJÁDRILA SITUACI, KTERÁ TI VADÍ / TĚ TRÁPÍ.

Nemusíš se bát zneužití tvých odpovědí, dotazník je zcela anonymní. Je součástí dotazníkového šetření, které provádíme na Pedagogické fakultě. Výsledky tohoto výzkumu budou prezentovány v naší diplomové práci.

Děkujeme za spolupráci. Marcela Slámová, Pavla Novotná

Situace, které mně vadí / které by mně vadily:

1. Když mám malého sourozence, tak

berh ho munda častě klidat

2. Když se máma s tátou nepohodnou, tak

ni pak na mě vzleš vaj slost

3. Když se rodiče rozvedli, tak

~~berh ho munda častě klidat~~ berh mi vadí se berh berh furt s mē
jimcím

4. Když (mi / mě / mně) můj sourozenec

~~berh ho munda častě klidat~~ berh se mīm pohádám, a pak se většinou ozm
já

5. Když dostanu špatnou známku, máma a / nebo táta

racnou buičet

6. Když mě máma a / nebo táta nutí (do)

měčeš co nechci, tak se meuděkám a voni se zve

7. Když mně máma a / nebo táta zakazují

chodit ven, tak sem hodně dlouho mořtan

8. Když doma musím

abízet, tak se berh častě dlouho

9. Když se mámě a / nebo tátovi nelíbí můj kamarád, tak

mi ho zabazovali, berh se se meuděkaj

10. Když něco špatného provedu, tak mi máma a / nebo táta

čaj sarača

11. Když mi máma a / nebo táta nekoupí

~~berh ho munda častě klidat~~ berh se mīm pohádám, a pak se většinou ozm
já

12. Když dostanu od mámy a / nebo táty výprask, tak

berh jim něco řekla

13. Když večer nemohu

ven, ~~ale~~ sem masťovani

14. Když se máma a / nebo táta rozzlobí, tak

se zlobí, berou bonci, rodičovskou kádli

15. Když u nás doma

~~je máma, ale ona má blbá mála, ale ročník 1000~~

16. Když máma

jeadí, prodá a práce, ale není někdy, cívieno

17. Když táta

chodí často do hospody, ale pak řivě

18. Když mi rodiče nerozumí

ale je nechám, best, protože by mi dělal problém, nechtěl

19. Když se mámě a / nebo tátovi nelíbí, že trávím hodně času (u)

venku, ~~ale~~ ale mě sem někdy nechají pustit

Kromě uvedených situací napiš, prosím, ještě další, které ti mezi tebou a rodiči vadí.

.....

.....

.....

.....

OTÁZKA ČÍSLO:	ŽÁK	ŽÁKOVA ODPOVĚĎ:
1. Když mám malého sourozence, tak ...	NO 1	ho musím hlídat
	NO 2	ho musím hlídat a rodiče si ho všimají víc
	NO 5	nemám (-----)
	NO 6	ho musím hlídat, což mi zabraňuje v mých zálibách
	NO 7	Se někdy o něj musím starat a nemám doma klid
	NO 9	mě hrozně provokuje
	NO 10	snažím se s ním mamce pomoci
	NO 11	Ho musím pořád hlídat
	NO 12	by se z něj rodiče zbláznili a já bych si s ním musel hrát
	NO 13	-----
	NO 14	vše za něj odnesu
	NO 15	se o něj musím starat
	NO 16	jsem ten starší
	NO 17	ho musím často hlídat
	NO 18	ho musím často hlídat
	NO20	si s ním musím hrát
	NO 21	mi pořád bere věci z pokoje
	NO 22	bych ho musela často hlídat
	NO 23	se o něj musím starat
	NO 25	se pořád hádáme a pereme
	NO 26	je to blbý
	NO 27	mi vadí jeho časté otázky
	NO 28	se o něj musím starat. Řve a musím ho hlídat.
	NO 29	se často probouzí
	NO 30	Je to boj
	NO 31	ho musím hlídat

OTÁZKA ČÍSLO:	ŽÁK	ŽÁKOVA ODPOVĚĎ:
2. Když se máma s tátou nepohodnou, tak ...	NO 1	se hádají
	NO 2	se hádají a křičí na sebe
	NO 5	se spolu tak 5 min. nebaví
	NO 6	to pomalu vždy řeší hádkami a to mi vadí
	NO 7	se pohádají
	NO 9	-----
	NO 10	mě to hrozně mrzí
	NO 11	se spolu nebaví
	NO 12	já se do toho nepletu, počkám, až budu s každým zvlášť, tak jim radím
	NO 13	se hádají
	NO 14	nemám klid na učení
	NO 15	jsou naštvaní i na mě

	NO 16	je doma veselo
	NO 17	mi je to jedno
	NO 18	na sebe křičí a nemůžu se učit
	NO 20	vynadají i mně
	NO 21	si občas vylejvají zlost na mě
	NO 22	si pak na mě vylejvají zlost
	NO 23	se pohádají
	NO 25	jdu do pokoje a jsem smutná
	NO 26	řvou
	NO 27	jsou hodně hluční
	NO 28	se pořád hádají
	NO 29	křičí
	NO 30	jdu ven
	NO 31	jdu do svého pokoje

OTÁZKA ČÍSLO:	ŽÁK	ŽÁKOVA ODPOVĚĎ:
3. Když se rodiče rozvedli, tak ...	NO1	jsem musel jezdit ke svému otci
	NO 2	mi vadilo, že se museli od sebe odstěhovat
	NO 5	-----
	NO 6	bychom nebyli spolu
	NO 7	bylo všechno lepší
	NO 9	mně vadí, že musím za tátou dojíždět
	NO 10	mi vadí, že budu bydlet jen s jedním rodičem
	NO 11	mi vadí, že si myslí, že mám radši toho druhýho
	NO 12	budu muset být jen s jedním z nich a budou si mě přehazovat jako míček
	NO 13	jsou rozvedení
	NO 14	jsem každý týden jinde
	NO 15	nejsme celá rodina spolu
	NO 16	nemůžu žít u obou najednou
	NO 17	mi vadí, že musím jezdit sem tam
	NO 18	jsem byla nešťastná, protože mi táta chyběl
	NO 20	můžu být vždy jen s jedním z nich
	NO 21	se o mě přetahují mezi sebou
	NO 22	bych byla furt s někým jiným
	NO 23	-----
	NO 25	bych byla našťavaná a smutná
	NO 26	nejsou spolu
	NO 27	mi bylo líto mé pravé matky
	NO 28	nemůžu být s oběma rodiči najednou
	NO 29	jsem se do sebe zavřela
	NO 30	nevím (-----)
	NO 31	-----

OTÁZKA ČÍSLO:	ŽÁK	ŽÁKOVA ODPOVĚĎ:
15. Když u nás doma...	NO 1	vypadnou pojistky
	NO 2	je nějaká oslava, tak mně vadí, že si mě nikdo nevšímá
	NO 5	vybouchl kotel, tak budu muset utíkat a budu udejchaná
	NO 6	není tak, jak by to mělo být
	NO 7	je bordel
	NO 9	se naši hádají
	NO 10	-----
	NO 11	se naši hádají
	NO 12	je rodinná sešlost, štve mě, že musím být doma
	NO 13	<i>Vybouchne vodíková bomba-budu naštvanej</i>
	NO 14	není co k jídlu
	NO 15	není rodinná pohoda
	NO 16	prší, tak je asi něco špatně
	NO 17	přijde pošťák, tak tam musím dojít
	NO 18	nastane hádka
	NO 20	má táta špatnou náladu, musím si dávat pozor na jazyk
	NO 21	je kamarád, tak se přetvařuji
	NO 22	je blbá nálada, tak všichni řvou
	NO 23	něco rozbiju, tak na mě křičí
	NO 25	je babička a poučuje mě, nebo musím uklízet
	NO 26	zazvoní pošťák, tak mu otevřu
	NO 27	je tátův šéf
	NO 28	udělám něco jiného nebo neposlechnu, tak mi začnou nadávat
	NO 29	nejsou dodělaná okna
	NO 30	je špatná nálada, je to špatný
	NO 31	sestra udělá bordel a já to za ni musím uklízet

OTÁZKA ČÍSLO:	ŽÁK	ŽÁKOVA ODPOVĚĎ:
16. Když máma...	NO 1	hodně pracuje
	NO 2	-----
	NO 5	spí a chrápe
	NO 6	nemám ráda, když se mě ptá jestli jsem naučená, protože mě to vždy donutí jít se znovu učit
	NO 7	pořád nadává
	NO 9	na mě řve
	NO 10	mě nevnímá
	NO 11	na mě křičí a hned se mi omluví

KR:	RP:	HP:	Poz:	PP:	PE:	FUP:	RA:	UA:	KV:
-----	-----	-----	------	-----	-----	------	-----	-----	-----

chni lidi mají různé problémy a těžkosti. Před sebou vidíš napsané různé způsoby, jak se lidé chovají, ž mají nějaké těžkosti. Každou větu si pozorně přečti. Zamysli se, jestli se **tehdy - když máš nějaké kosti – také tak chováš**. Podle toho, jak často se chováš tím způsobem, udělej křížek do příslušného enka.

KDYŽ MÁM NĚJAKÝ PROBLÉM.....

	skoro nikdy	někdy	často	skoro vždy
Poslouchám hudbu				
Dříve, než něco udělám, popřemýšlím o tom				
Udělám něco, aby se to zlepšilo				
Nezáním se všítat si, anebo myslet jen na příjemné věci v životě				
Jdu se projet na kole				
Nezáním se problému vyhnout				
Pokouším se ho vypudit z mysli				
Zjistím, co se s tím dá dělat tak, že si o tom popovídám s přítelem				
Přemýšlím o tom, proč se to stalo				
Předtím, než se rozhodnu co udělám, uvažuji o tom, co se může stát				
Snažím se něco změnit, aby se to zlepšilo				
O tom, jak se cítím si popovídám s mámou nebo s tátou				
Řeknu si, že se to za krátkou dobu skončí				
Jdu si zahrát nějaké sportovní hry				
O tom, jak se cítím, si popovídám s někým dospělým, ale ne z naší rodiny				
Prosím Boha, aby mi to pomohl pochopit				
Jdu se projít				
Představuji si, že je to tak, jak by to mělo být				
O tom, jak to zlepšit, si popovídám s bratrem nebo se sestrou				
Snažím se problém lépe pochopit tak, že o tom více přemýšlím				
Jdu číst knihu anebo časopis				
Snažím se vyhybat věcem, které by mě mohli rozčílit				
Snažím se řešit problém tak, že si o tom popovídám s mámou nebo s tátou				
Uvažuji o tom, jak se z toho můžu poučit				
Přemýšlím o tom, jak všechno co nejlépe udělat, aby jsem ten problém zvládl				
O tom, jak se cítím, si popovídám s bratrem nebo se sestrou				
Čekám a doufám, že se tolepší				
Přemýšlím o tom, co všechno potřebuji vědět, aby jsem ten problém vyřešil				
Jdu bruslit nebo jezdit na skateboardu				
O tom, jak se cítím, si popovídám s přítelem				
Dívám se na televizi				
Vyhýbám se lidem, kteří ve mně vyvolávají nepříjemné pocity				
Dělám něco, aby jsem ten problém vyřešil				
Napadne mě, že by to mohlo být i horší				
Zacvičím si				
Snažím se zjistit, co se s tím dá dělat tak, že si o tom popovídám s někým dospělým, ale ne z naší rodiny				
Stáhnou se do svého pokoje (anebo někam jinam)				
Pokouším se zjistit, proč se takové věci stávají				
Toužím po tom, aby se to zlepšilo				
Řeknu si, že nemá význam se nad tím znepokojoovat				
Zahraji si videohry, anebo se věnuji nějakému svému koníčku				
Udělám něco takové, aby jsem z toho vytěžil i něco užitečné				